

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ЖИТОМИРСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ ІВАНА ФРАНКА
СОЦІАЛЬНО-ПСИХОЛОГІЧНИЙ ФАКУЛЬТЕТ
КАФЕДРА ТЕОРЕТИЧНОЇ ТА ПРАКТИЧНОЇ ПСИХОЛОГІЇ

**ГЕНДЕРНІ ВІДМІННОСТІ В УЯВЛЕННЯХ ПРО «ВРОДЛИВУ»
ЖІНКУ (КРОС-КУЛЬТУРНЕ ДОСЛІДЖЕННЯ)**

Магістерська робота з психології
освітньо-кваліфікаційний рівень «магістр»
студентки **7** курсу **73** групи

галузі знань:

05 Соціальні та поведінкові науки

спеціальності: **053 Психологія**

денної форми навчання

Інні Леонідівни Гарбовської

Керівник:

кандидат психологічних наук,

доцент **Л.О.Котлова**

Рецензент:

кандидат психологічних наук,

доцент **Якимчук І.П.**

м.Житомир – 2018 рік

ЗМІСТ

ВСТУП	3
РОЗДІЛ 1.ТЕОРЕТИЧНИЙ АНАЛІЗ ГЕНДЕРНИХ ВІДМІННОСТЕЙ В УЯВЛЕННЯХ ПРО «ВРОДЛИВУ ЖІНКУ».....	7
1.1. Характеристика понять «стать» та «гендер» у психологічній літературі.....	7
1.2. Аналіз поняття «врода» у літературі.....	17
1.3. Вплив культури на формування свідомості	23
Висновки до розділу 1.....	27
РОЗДІЛ 2.МЕТОДИ ДОСЛІДЖЕННЯ ГЕНДЕРНИХ ВІДМІННОСТЕЙ В УЯВЛЕННЯХ ПРО «ВРОДЛИВУ ЖІНКУ»	29
2.1.Особливості проведення асоціативного експерименту.	29
2.2.Особливості використання методики С.Бем на дослідження гендерної ідентичності.	33
2.3. Організація та проведення дослідження	36
Висновки до розділу 2.....	39
РОЗДІЛ 3. ЕМПІРИЧНЕ ДОСЛІДЖЕННЯ ГЕНДЕРНИХ ВІДМІННОСТЕЙ В УЯВЛЕННЯХ ПРО «ВРОДЛИВУ» ЖІНКУ	40
3.1. Особливості уявлень поляків про «вродливу жінку».	40
3.1.1. Особливості уявлень маскулінних осіб про «вродливу» жінку ..	40
3.1.2. Особливості уявлень фемінних осіб про «вродливу» жінку	44
3.1.3. Особливості уявлень андрогінних осіб про «вродливу» жінку ..	48
3.2. Особливості уявлень українців про «вродливу жінку».....	52
3.2.1. Особливості уявлень маскулінних українців про «вродливу жінку»	52
3.2.2. Особливості уявлень фемінних осіб про «вродливу жінку»	56
3.2.3. Особливості уявлень андрогінних осіб про «вродливу жінку» ..	60
3.3. Гендерні та крос-культурні відмінності в уявленнях про «вродливу жінку».	64
Висновки до розділу 3	74

ВИСНОВКИ.....	77
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	81
ДОДАТКИ.....	88

ВСТУП

Актуальність дослідження. На сучасному етапі розвитку суспільства можна відмітити збільшення кількості досліджень присвяченим ролі фізичної атракції, тобто зовнішньої привабливості або непривабливості, як фактору, що впливає на поведінку людей в різних сферах життя (працевлаштування, реклама, вибори тощо), а також факторів, які, в свою чергу, впливають на формування уявлень про «красу».

Загальновідомо, що на формування уявлення про певне явище впливають різноманітні чинники. Одним із значимих факторів, що впливає на формування уявлень людини є культурне середовище. Це відбувається внаслідок того, що в кожній культурі панують свої звичаї, традиції, особливості, а відтак формується індивідуальний досвід людини. Так, наприклад, люди різних національностей можуть мати різне представлення про одне і те ж саме явище.

Важливо також відмітити, що чоловіки та жінки мають різні погляди в оцінці «прекрасного». Більшою мірою це зумовлено тим, що їх оцінка орієнтована на різні природні та функціональні норми та стандарти.

Проблему особливостей вроди розглядали у своїх працях Д.Сінг, М.Тові, В.Свамї, А.Гулига, А.Бодальова, В.Панферова, В.Лабунська, Д.Погонцева.

Питання гендерних відмінностей емоційної сфери та математичних здібностей вивчали Ш.Берн; Є.Ільїн розглянув психофізіологічні гендерні відмінності у емоційній сфері, в здібностях, у поведінці; І.В.Грошев розглянув відмінності мовної поведінки чоловіків та жінок; І.С.Кон визначив загальні біологічні та психологічні гендерні відмінності; Т.В.Бендас розглядав гендерні відмінності у лідерстві; Е.Мойр та Д.Джессл окреслили відмінності психофізіологічного характеру та відмінності у здібностях, у відношенні до роботи.

Також значний внесок у розвиток гендерної психології здійснили О.Вейнінгер, Г.Гейманс, С.Бем, К.Хорні, та інші.

Однак емпірично нових досліджень, що розкривають суть, відмінності та особливості уявлень чоловіків та жінок різних національностей про «вродливу» жінку на жаль відсутні, тому обрану тему **«Гендерні відмінності в уявленнях про «вродливу жінку» (крос-культурне дослідження)»** можна вважати актуальною.

Об'єкт дослідження: образ «вродливої жінки».

Предмет дослідження: особливості уявлень чоловіків та жінок різних національностей про «вродливу жінку».

Мета дослідження полягає у теоретичному та емпіричному вивченні гендерних та крос-культурних відмінностей в уявленнях чоловіків і жінок про «вродливу жінку».

Гіпотеза дослідження: існують гендерні відмінності в уявленнях про «вродливу» жінку:

1. в осіб, в яких домінує фемінний тип гендерної ідентичності образ «вродливої жінки» буде пов'язаний із внутрішніми характеристиками.
2. в осіб, в яких домінує маскулінний тип гендерної ідентичності образ «вродливої жінки» буде пов'язаний із зовнішніми характеристиками.
3. в осіб, в яких домінує андрогінний тип гендерної ідентичності образ «вродливої жінки» буде пов'язаний як із зовнішніми, так і з внутрішніми характеристиками.

Завдання дослідження:

1. Здійснити теоретичний аналіз літератури з досліджуваної теми.
2. Підібрати методи та методики для вивчення уявлень чоловіків та жінок різних національностей про «вродливу» жінку.
3. Встановити гендерні відмінності в уявленнях чоловіків та жінок різних національностей про «вродливу» жінку.

4. Виявити крос-культурні особливості в уявленнях про «вродливу» жінку.

Методи та організація дослідження. Для виконання поставлених завдань та перевірки гіпотези були використані такі методи дослідження: *теоретичні* – аналіз психологічної літератури з проблеми дослідження; *емпіричні* - асоціативний експеримент та статеворольовий опитувальник С.Бем; *методи математичної статистики* – факторний аналіз.

Експериментальна база дослідження. В дослідженні брали участь 100 осіб (25 дівчат-польок 20-25 років, 25 дівчат-українок, 25 юнаків-поляків, 25 юнаків-українців).

Надійність і вірогідність результатів дослідження досягалися за допомогою використання діагностичних методів та статистичній обробці даних, що відповідає предмету, меті та завданням дослідження.

Методологічною основою дослідження стали положення про гендерні відмінності І.П.Льїна, про характеристику та ознаки «вродливої жінки» Д.Погонцевої, та про асоціативний експеримент Ж.А.Джамбаєвої.

Наукова новизна та теоретичне значення результатів полягає в тому, що:

- *вперше* здійснена спроба дослідити гендерні та крос-культурні відмінності в уявленнях про «вродливу» жінку
- *поглиблено* та систематизовано підходи до визначення поняття «врода», «вродлива жінка»;
- *подальшого розвитку набули* наукові уявлення щодо особливостей проведення психосимантичного дослідження;

Практичне значення: полягає у тому, що основні положення та висновки дипломної роботи можуть бути використанні під час викладання у вищих навчальних закладах курсу «Гендерна психологія», «Психологія управління», «Етнопсихологія».

Апробація результатів. Основні положення та результати дослідження відображено у доповіді на:

1. Міжнародній науково-практичній студентській конференції «Перспективи розвитку професійно спрямованої іншомовної освіти в мультикультурному просторі» (ЖДУ ім. І.Франка, 13.04.2017, м. Житомир).
2. Студентській регіональній конференції «Актуальні проблеми особистісного зростання» (ЖДУ ім. І.Франка, 15.12.2017, м. Житомир)

Публікації.

За результатами магістерської роботи опубліковано 2 наукові публікації:

1. Harbovska I. Characteristic of the concepts of «sex» and «gender» in the psychological literature /I.Harbovska// Перспективи розвитку професійно спрямованої іншомовної освіти в мультикультурному просторі: збірник матеріалів Міжнародної науково-практичної студентської конференції для студентів немовних спеціальностей. - Житомир: ФО-П Левковець Н.М., 2017.-188 с.
2. Гарбовська І. Л. Гендерні відмінності в уявленнях про вродливу жінку / І. Л. Гарбовська // Актуальні проблеми особистісного зростання: збірник наукових праць за матеріалами І-ї студентської регіональної конференції / І. Л. Гарбовська. – Житомир: ЖДУ ім.І.Франка, 2017. – С. 18–23.

Структура роботи. Робота складається зі вступу, трьох розділів, висновків до розділів, загальних висновків, списку використаних джерел та додатків. До списку використаних джерел включено 76 джерел. Робота ілюстрована таблицями та рисунками.

Загальний об'єм роботи складає 114 сторінок, основний текст викладено на 80 сторінках.

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИЧНИЙ АНАЛІЗ ГЕНДЕРНИХ ВІДМІННОСТЕЙ В УЯВЛЕННЯХ ПРО «ВРОДЛИВУ ЖІНКУ»

1.1. Характеристика понять «стать» та «гендер» у психологічній літературі

Багато авторів вживає поняття «стать» та «гендер» як синонімічні, однак, варто зазначити, що дані терміни не є тотожними.

Як зазначає Д.В.Воронцов [16], у повсякденній мові, стать – це широкий комплекс репродуктивних, соматичних, поведінкових і соціальних характеристик, згідно з якими люди розрізняються на чоловіків та жінок. Однак в строгому науковому значенні терміном «стать» прийнято позначати набір анатомо-фізіологічних ознак, за якими розрізняються і репродуктивно доповнюють одне одного особи одного біологічного виду. До цих ознак відносяться:

- хромосомний набір;
- геніталії;
- ендокринна система;
- ступінь оволошіння тіла, м'язева маса і розподіл жирової тканини (тілесні ознаки), функція в процесі розмноження.

Отже, стать — сукупність анатомо-фізіологічних ознак організму, що забезпечує відтворення потомства. Саме це дає змогу розрізняти при народженні чоловічі та жіночі особини.

Біологічна стать має такі два вияви:

- генетична стать (виявляється завдяки набору статевих хромосом);

- анатомічна стать (включає в себе фізичні відмінності між жінками та чоловіками)

I.Кон [34] зазначає, що окрім визначених двох статей чоловіка та жінки існують також перехідні форми.

Стосовно цього Е.Фаусто-Стерлінг [75] зазначає, що в природі існує 5 статей:

1. Носії чоловічих геніталій – чоловіки.
2. Носії жіночих геніталій – жінки.
3. Носії змішаних геніталій – гермафродити.
4. Носії переважно жіночих, але з елементами чоловічих геніталій – фемінні псевдо гермафродити.
5. Носії переважно чоловічих, але з елементами жіночих геніталій – маскулінні псевдо гермафродити.

Окрім біологічних відмінностей чоловіків та жінок, існує також соціальні. У даному аспекті варто говорити про поняття «гендер».

Термін «гендер» в соціально-психологічному контексті позначає соціокультурні уявлення про особистість чоловіків і жінок і індивідуальні когнітивні схеми у відношенні до особистості людей різної статі і різних сексуальних переваг [16].

Гендер – це соціокультурний конструкт, що позначає соціальні аспекти взаємовідносин між статями.

Люди народжуються чоловічої чи жіночої статі, однак бути чоловіками та жінками вони навчаються у суспільстві завдяки вихованню, навчанню, взаєминам людей.

Ш.Берн [5] визначає поняття «гендер» у більш вузькому сенсі і дає йому назву «соціальна стать».

Відповідно до цього вважається, що гендер – це соціально детерміновані ролі, ідентичності і сфери діяльності чоловіків і жінок, що залежать не від біологічних статевих відмінностей, а від соціальної

організації суспільства. Вони позначають нормативні приписи і очікування, які певна культура пред'являє до «правильної» чоловічої чи жіночої поведінки і які слугують критерієм оцінки маскулінності/фемінності людини.

Маскулінність і фемінність – це нормативні уявлення про соматичні, психічні і поведінкові властивості, які є характерними для жінок і чоловіків.

Як зазначає І.Кон [34] існують три значення маскулінності:

1. Маскулінність - це сукупність поведінкових і психічних рис, особливостей та властивостей, які об'єктивно належать чоловікам на відміну від жінок.

2. Маскулінність – це сукупність соціальних уявлень, установок про те, ким є чоловік і які якості йому приписуються.

3. Маскулінність – це нормативний еталон чоловіка.

Фемінність - це властивість особистості, що передбачає відповідність жінки власній психологічній статі, дотримання жіночих статево-рольових норм, типової для жінки поведінки, цінностей, установок.

Маскулінність та фемінність є фундаментальними категоріями, через які розкривається сутність поняття «гендерна ідентичність».

Гендерна ідентичність – це переживання власної відповідності гендерним ролям, тобто сукупностям суспільних норм і стереотипів поведінки, характерних для представників певної статі (або таким, що приписуються представникам певної статі суспільно-історичною чи соціокультурною ситуацією).

Гендерні ролі не виникають одразу з народженням дитини, вони розвиваються в залежності від багатьох умов і факторів протягом людського життя. Цей розвиток має свої закономірності та протиріччя.

Від нього залежить характер життєвого сценарію людини, стиль життя і стратегії поведінки в різноманітних життєвих ситуаціях.

Процес розвитку гендерних ролей відбувається в процесі соціалізації особистості.

Серед великої кількості ролей, що засвоює людина в процесі життєдіяльності, велике значення мають статеві та гендерні ролі. Ці ролі тісно пов'язані з усвідомленням себе представником певної статі і з нормативами поведінки, характерної для представників цієї статі. Статеві та гендерні ролі тісно пов'язані із ідентичністю особистості.

Слід розрізняти статеву та гендерну ідентичність. Оскільки статева ідентичність залежить від біологічних факторів, а гендерна – від соціальних.

Гендерна ідентичність є важливою для формування успішної соціальної ідентичності. Загалом, гендерна ідентичність формується по-різному в різних культурах, однак є ті ознаки, які є спільними для всіх культур. У більшості культур формування гендерної ідентичності відбувається на основі дихотомій, протилежних якостей. (Наприклад, для чоловіків притаманна раціональність, для жінок – емоційність).

Рольова ідентичність - це, відповідно, усвідомлення себе суб'єктом психологічних ролей. Американський соціолог Чед Гордон виділяє такі 5 видів рольової ідентичності [24]:

1. Статева ідентичність, в основі якої лежить гендерна ідентифікація людини як чоловіка або жінки, одна з найістотніших із усіх рольових ідентичностей. В житті людини також мають велике значення статево-рольові ідентичності, пов'язані з такими ролями, як наприклад, "незаймана", "кнопка", "нечепура", "скромниця", "брудний старий" і т. д.

2. Етнічна ідентичність, тобто ідентифікація людини як члена расової, релігійної, національної спільноти або мовної групи, субкультури чи іншої соціальної структури. Від наявності специфічної етнічної ідентифікації залежать цінності і стилі міжособистісної взаємодії людей.

3. Ідентичності членства, що базуються на зв'язку між людиною й організаційним життям суспільства завдяки всім формам групового членства. Вони спираються як на формальний зміст ("студент", "член правління", "ротарианець", і т. д.), так і на неофіційні форми асоціацій дозволя (членство в специфічних гуртках, компаніях, кліках і групах).

4. Політична ідентичність базується на таких самохарактеристиках, як ліберал, консерватор або радикал, які впливають на більш пізню ідентифікацію себе як республіканця або соціаліста. Набагато раніш, ніж стають істотними дорослі політичні відносини, з Я-концепцій типу лідера, програного або миротворця розвиваються типові паттерни відношення людини до конкуренції, влади і прийняттю рішення.

5. Професійна ідентичність, тобто система рольових ідентичностей щодо роботи, як в домашньому господарстві (дружина, батько, і т. д.) так і за його межами (адвокат, водопровідник, і т. д.). Вони і пов'язані з ними Я-концепції (типу "чесна людина" або "працьовита людина") - серед найбільш важливих у пантеоні ідеалізованих рольових ідентичностей індивідуума.

Ч. Гордон не даремно вважає статеву чи гендерну ідентичність однією з найістотніших з усіх рольових ідентичностей.

Багато вчених вважає, що і психологічні відмінності чоловіків і жінок також пов'язані із генетичними, анатомічними і фізіологічними особливостями чоловічого і жіночого організму.

Ідея протилежності чоловічого і жіночого начал зустрічається в міфах і традиціях всіх відомих суспільств. Вона закріплена в різноманітних соціальних інститутах (сім'я, армія, право, виховні заклади).

Існує також точка зору, що відмінності між статями визначаються також і культурними факторами.

Історик Т.Лекьор звертає увагу на те, що до 17 століття в Європі базовими відмінними ознаками визначень «чоловік» і «жінка» були соціальний статус індивіда і соціокультурні ролі, які виконує особа [59].

Автор також зазначає, що в європейській культурі тривалий час існувала одностатева модель людини, згідно з якою жінка розглядалась в якості біологічно недосконалого чоловічого організму.

Згідно із вченням Галена, жіночий організм має такі ж самі статеві органи, що і чоловічий. Відмінність між ними вбачалась у тому, що у жінки в силу «недостатньої життєвої енергії» ці органи знаходяться всередині, тоді як у чоловіка вони знаходяться ззовні.

При цьому жінка позначалась з древньогрецької мови, як та «що народжує дітей». Це відображає не стільки біологічний, скільки соціальний статус античної жінки.

Лише в кінці 17 – на початку 18 століття почались зрушення щодо відмінностей чоловіків і жінок. Почали розглядатися питання не лише про біологічні відмінності, а й про психологічні та соціальні. Таким чином, це призвело до виникнення двостатевої моделі людини, в якій чоловіче і жіноче представляли собою два антагоністичних полюси.

Важливий внесок у розвиток гендерної психології зробила С.Бем [3], яка вказала на те, що мужність і жіночність не протиставляються одне одному, а людина одночасно може володіти обом рисами. Вона вважає, що навіть бажано бути андрогінним (-ою), тобто увібрати в себе найкраще із обох статевих ролей.

На основі досліджень С.Бем запропонувала теорію гендерної схеми, в якій стверджується, що становлення статі у дітей відбувається на основі соціальних стереотипів, що існують у суспільстві.

У більшості культур відмінності між чоловіками і жінками є тим фактором, що здійснює значний вплив на організацію багатьох аспектів повсякденного життя. Від хлопчиків та дівчаток очікується, що вони не лише опанують навички та форми поведінки, що відповідають їх статевим ролям, але і сформулюють уявлення про навколишній світ та особистісні характеристики, що є типовими для їх статі, тобто набудуть чоловічий або

жіночий тип особистості у відповідності з тим, як вони визначаються в рамках певної культури.

Важливим у даній теорії є поняття статевої типізації. Це процес за допомогою якого суспільство привчає дітей відповідати соціальним очікуванням по відношенню до своєї статі.

Дослідниця припустила, що окрім навчання специфічним поняттям і нормам поведінки, що асоціюються в певній культурі з уявленнями про чоловіків або жінок, дитину також навчають сприймати і організовувати інформацію у відповідності до гендерних схем – психічних структур, що організовують перцептуальний і концептуальний світ індивіда у відповідності до гендерних категорій (чоловік-жінка, маскулінний-фемінний).

Згідно з даною теорією ті індивіди, які відчули вплив статевої типізації, використовують гендерні схеми в більшій мірі, ніж індивіди, які не були піддані даному культурному процесу.

С.Бем стала автором відомої методики «Маскулінність-фемінність», яка використовується для діагностики психологічної статі і виявлення ступеня андрогінності, маскулінності та фемінності особистості.

Досить часто у суспільстві можна зіштовхнутися із певними твердженнями щодо чоловіків та жінок. До прикладу, жінкам приписують емоційність, вразливість, натомість чоловікам – рішучість, впевненість у собі, наполегливість.

Дані твердження є достатньо стійкими і укорінюються в певному суспільстві. До представників однієї статі висувається особливий набір поведінкових норм і очікувань, що значно відрізняється від вимог до іншої статі. Все це є особливими формами прояву суспільної свідомості – стереотипами.

Під стереотипом розуміють певну схему, на основі якої відбувається сприймання і оцінка інформації [46].

Поняття гендерних стереотипів у різних авторів розуміється по-різному.

Так, І.С.Кльоцина визначає гендерні стереотипи як стійкі, загальноприйняті, повторювані, узагальнені переконання про місце і виконувані ролі того чи іншого гендеру в суспільстві, а також про особу тієї чи іншої гендерної ідентичності, що сформувалися в певній культурі [32].

А.В.Маренков пише, що гендерні стереотипи – це стійкі програми сприймання, цілепокладання, а також поведінки людини, в залежності від прийнятих в даній культурі норм і правил життєдіяльності представників окремої статі [46].

Яскравим прикладом гендерних стереотипів є давня думка, що жінка - це берегиня роду, а чоловік – годувальник родини. Проте, все більше гендерні стереотипи мають атавістичний характер, оскільки ті уявлення, які були притаманні для минулих культур наразі втрачають свою актуальність.

Причиною тому є зміна та розвиток суспільства, а також зміна суспільних, економічних, політичних, релігійних відносин та устроїв життя людини. Однак, не зважаючи на це гендерні стереотипи існують у суспільстві.

Поняття «гендерні стереотипи» має на увазі, по-перше, якості і характеристики за допомогою яких зазвичай описуються чоловіки і жінки; по-друге, в гендерних стереотипах містяться нормативні взірці поведінки, що традиційно приписуються особам чоловічого чи жіночого роду; по-третє, в гендерних стереотипах відображаються узагальнені думки, судження, уявлення людей про те, чим відрізняються жінки та чоловіки; по-четверте, гендерні стереотипи залежать від культурного контексту і того середовища, в якому вони знаходять своє застосування [46]

Існує 3 групи гендерних стереотипів [46]:

2. Перша група - стереотипи маскулінності/фемінності (мужності/жіночності). Стереотипи даної групи характеризують чоловіків і

жінок за допомогою певних особистісних якостей і соціально-психологічних властивостей, в яких відображені представлення про мужність та жіночність. Досить часто якості маскулінності та фемінності мають протилежні полюси (наприклад, активність-пасивність).

2. Друга група гендерних стереотипів пов'язана із закріпленням певних соціальних ролей в різних сферах життєдіяльності людини. Соціальна роль – це очікувана поведінка людини відповідно до статусу, яким вона володіє.

І.С.Кльоцина зауважує, що чоловіків прийнято оцінювати за професійні успіхи, а жінок - за сім'ю та дітей [32]. В кожній окремій сфері життєдіяльності людини, набір ролей, що приписуються жінкам та чоловікам, різноманітний.

3. Третя група гендерних стереотипів відображає відмінності між жінками та чоловіками у здійсненні певних видів діяльності. Відповідно до цього існує так званий поділ професій на «чоловічі» та «жіночі».

До чоловічих занять найчастіше відносять професії інженера, водія, будівельника, механіка, а до жіночих – вчитель, вихователь, секретар. За даними досліджень, до числа багатьох «чоловічих» професій входять спеціальності з військової, технічної, промислової сфер, а до «жіночих» - переважно спеціальності, що стосуються сфери обслуговування, медичної сфери та сфери освіти.

В науковій сфері зайнятість чоловіків пов'язується переважно з точними та природничими науками, а діяльність жінок – з гуманітарними.

З даних груп стереотипів найбільш універсальними є стереотипи фемінності/маскулінності. Стереотипи другої та третьої груп носять найбільш частий характер, і в більшості випадків охоплюють сімейну або професійні сфери.

Однак, всі 3 групи гендерних стереотипів є тісно пов'язаними між собою.

Як зазначає Маренков А.В. гендерні стереотипи виконують ряд важливих функцій [46]:

- Пояснювальна (дана функція застосовується для інтерпретації поведінки чоловіка або жінки за допомогою поширених гендерних стереотипів про чоловічі та жіночі якості)

- Регулятивна (дана функція пов'язується з відмінностями, що спостерігаються у поведінці людей різної статі. Стереотипно приписані якості виступають своєрідними регуляторами поведінки.)

- Диференціююча (за допомогою даної функції зменшуються відмінності між членами однієї групи і максимально збільшуються між членами різних груп. Якщо чоловіків та жінок розглядати як 2 соціальні групи, що володіють різними статусними позиціями, то зазвичай чоловіків описують як високостатусну групу, а жінок – як низькостатусну.

При цьому відмінності між цими двома групами значно збільшуються. Диференціація чоловіків та жінок досить часто призводить до поляризації рис, що їм приписуються)

- Ретрансляційна функція (дана функція відображає роль інститутів і агентів соціалізації – сім'ї, школи, однолітків, літератури, мистецтва, ЗМІ – у формуванні, передачі, поширенні і закріпленні статево-рольових стереотипів. Через соціальні інститути суспільство пред'являє до індивіда певні очікування стосовно того, яким бути і що робити, аби відповідати нормативним уявленням про свою стать.

Саме за допомогою таких очікувань-приписів відбувається «конструювання статі» людини.

- Захисна (дана функція вважається однією з негативних функцій, оскільки пов'язана з намаганнями виправдати і захистити поточний стан речей, в тому числі і нерівності між чоловіками та жінками. З її допомогою може бути виправдане нерівне положення чоловіків та жінок у суспільстві.

Таким чином, гендерні стереотипи виконують ряд функцій, які пов'язані з необхідністю пояснення різних відмінностей між чоловіками та жінками, представлення їх та виправдання їх існування.

Отже, розмежування понять «стать» і «гендер» є важливим, оскільки більшість відмінностей між чоловіками та жінками обумовлені причинами, що носять не біологічний, а соціальний характер.

І у відповідності до цього виділяють 3 основні категорії: біологічна стать, соціальна стать (гендер) та психологічна стать.

1.2. Аналіз поняття «врода» у літературі

Висока динамічність процесів, що відбуваються в соціальній, політичній, економічній сферах, починаючи ще з 90-х років 20 століття, спричинили глибокі зміни в соціальній структурі, зміну культурно-ідеологічних інтересів, зміну ідеалів та еталонів [60].

В сучасній науці все частіше підіймається проблема вивчення уявлень про ідеальну зовнішність та красу, що диктується активним розвитком реклами косметичних засобів, фітнес-центрів, спа - салонів, пластичних операцій.

Майже кожен рекламний ролик демонструє сучасні «ідеали краси», стандарти, до яких багато хто хоче прагнути.

В.Лабунська [38] вказує на те, що зовнішність особистості визначається як сукупність стійких (фізіогноміка, індивідуально-конституціональні характеристики людини), середньостійких (оформлення зовнішності: зачіска, косметика, прикраси, одяг) і динамічних параметрів виразу (експресивна, невербальна поведінка), що організовуються в просторово-часові структури і перебудовуються у ході розвитку

психофізіологічних, психологічних і соціально-психологічних компонентів структури особистості світом. Таким чином важливо зазначати, що сучасна «індустрія краси» впливає не лише на зміни середньостійких та динамічних параметрів, але і активно впливає на стійкі параметри (фігура, тілобудова).

Існує багато підходів до визначення поняття «врода». Варто зазначити, що у словниках поняття «врода» та «краса» вважаються синонімами, однак поняття «врода» стосується саме зовнішніх рис та фізичних якостей людини.

Кожен автор по-своєму тлумачить дане поняття. Найбільш поширені визначення такі:

Так, в українському тлумачному словнику за редакцією І.Білодіда зазначено, що врода – це сукупність зовнішніх рис, фізичних якостей людини, які справляють приємне враження.

У всі часи і у всіх спільнотах надавалась особлива цінність жіночій вроді. Вчені різних сфер у різні часи намагалися дати визначення цьому поняттю, виділити фактори і характеристики для оцінки вроди, створювали «красиві» портрети та скульптури, описували красивих людей у літературі.

В роботах західних авторів наведені спроби дослідити особливості сприйняття краси і роботи різних відділів головного мозку.

Відтак було встановлено, що перегляд зображень з обличчями, які до цього були оцінені цими людьми як красиві, активізує роботу орбітальної та фронтальної (лобної) зон головного мозку, а також мигдалевидне тіло.

Функції даних зон мають відношення до настрою та почуттів людини. Існує зворотна залежність, коли при подразненні цих ділянок мозку спричиняється оцінка людей як більш вродливих.

Багато авторів (А.В.Гулига, В.Н.Кардапольцева, П.Ю.Козлова, Ю.В.Подковиркін, Т.Т.Олендська), зачіпаючи проблеми краси посилаються на художню літературу як найяскравіший приклад опису краси і потворства людського тіла і душі.

В.Н.Кардапольцева зазначає, що література відіграє важливу роль в розумінні «культурного конструкту жіночності», вона здатна поглибити і актуалізувати ці поняття, багато в чому визначаючи становлення і самовизначення жінки як особистості [56].

Існує також низка антропологічних робіт, які розглядають роль краси в еволюційному процесі, різні культурні традиції і уявлення про красу. До антропометричних факторів, які вивчаються у співвідношенні з оцінкою жіночої краси, можна виділити різні показники: індекс маси тіла, який вказує на співвідношення маси тіла і ваги, WHR- співвідношення об'єму талії і об'єму стегон, WCR- показник співвідношення об'єму талії до грудей, розмір ноги, пропорції і співвідношення окремих частин тіла [57].

Також в роботах західних вчених наводяться спроби вивчити особливість сприймання краси і роботи різних відділів головного мозку. Було з'ясовано, що перегляд зображень з обличчями, які раніше цими ж людьми були оцінені як красиві, активує роботу орбітальної і фронтальної (лобної) зон головного мозку, а також мигдалевидне тіло, функції яких мають відношення до настрою людини, її почуттів, інстинктів.

Існує також зворотна залежність, коли при подразненні цих ділянок провокується оцінка людей як більш красивих.

Також значно важливими для досліджень у сфері краси, мають праці, що присвячені етнічним аспектам оцінки краси.

Важливо підкреслити етнічний аспект розуміння вроди, адже кожне суспільство розуміє це по-різному. Еталони краси формувалися століттями і зароджувалися ще в далеку кам'яну добу, коли перша модниця витягнула собі мочку вуха або, наслідуючи тварину-тотема, вибила нижні зуби, а потім стала взірцем для багатьох поколінь.

На формування оцінки краси для різних груп важливе значення відіграє вага жінки, особливості рис обличчя, колір очей тощо.

Канони жіночої краси періодично змінювалися і не співпадали в різних націй і народів, у різних поколінь і соціальних груп, але загальнолюдський сенс краси і феномена «вродлива жінка» залишався незмінним.

Складне поняття краси, що включає в себе цілий комплекс зовнішніх і внутрішніх якостей людини, змінювалось з часом. Кожна історична епоха породжувала своє уявлення про красу. Вони склалися у відповідності до тих чи інших кліматичних умов, політичних, економічних особливостей суспільного життя, з релігією, мораллю, з характерними особливостями побуту різних народів [56].

В Давньому Єгипті справжніми красунями вважались дівчата з довгим і прямим темним волоссям. Про це свідчать багато зображень єгиптян, що збереглися до нашого часу. Тоді ж з'явилося і перші ознаки косметики, коли єгиптянки стали наносити чорну фарбу навколо очей, щоб погляд був більш виразним.

У Стародавній Греції побутувала думка про те, що тіло жінки повинно бути схожим на чоловіче і тому багато жінок соромились своїх форм, а до свого тіла відносились як до «невдалої копії чоловіка».

Однак, зі зміною часу, змінювались і погляди і пізніше вродливою жінкою стали вважати таку, що схильна до повноти, зі світлою шкірою.

В Епоху Відродження поведінка і зовнішній вигляд жінки відображав статус її чоловіка. Саме тому в той час на перше місце виходили ті якості зовнішності, які підкреслюють жіночність і витонченість. Еталоном вважались бліда шкіра, світле волосся, високий лоб та пишні форми.

У Вікторіанську епоху зміна ідеалів краси була тісно пов'язана із змінами цінностей, які переважали в суспільстві: хазяйновитість, сімейність, материнство. Все це втілювала у собі королева Вікторія, в честь якої і була названа ця епоха. Тоді в моду увійшли корсети, які робили талію тонкою, а фігуру схожою на пісочний годинник.

У 20-30-х роках 20 ст. в моду увійшла зовнішність, яка поєднувала в собі і жіночі, і чоловічі риси, так звана андрогінність. Еталоном в той час вважалась відсутність пишних форм, груди маленького розміру, стрижка «боб».

У 30-50-х роках 20 ст. жіночність і пишність форм знову увійшла в моду, а також фігура «пісочний годинник».

У 60-х роках 20 ст. стандарти краси знову змінились. В 6-ті роки в суспільстві зародились феміністичні настрої, а в моду увійшли міні-спідниці. Пишні жіночні форми відійшли, поступившись місцем худорлявості. Так, в ті часи еталоном краси було гнучке і струнке тіло, довгі і худі ноги та маленький розмір грудей.

У 80-ті роки 20 ст. захопленням багатьох жінок була аеробіка, жінки займались спортом, щоб бути в гарній формі. Разом із поглядами, змінювався і тип зовнішності – всі дівчата прагнули бути схожими на супермоделей. Еталоном краси вважалось струнке тіло, тонка талія, високий зріст.

У сучасному суспільстві з розвитком телебачення та інтернету уявлення про ідеали краси стали транслюватися нам з екранів телевізорів та моніторів. Жінки в рекламних роликах, відеокліпах стали вважатися ідеальними, без жодних недоліків. Однак, більшість фото та відеоматеріалів проходять декілька стадій обробки, аби люди могли захоплюватися ідеальними формами та зовнішністю.

В сучасному суспільстві еталоном краси вважається струнка фігура, плоский живіт, великі груди, ідеальна шкіра.

Канони краси змінюють одне одного дуже швидко, іноді всього за 10 років уявлення про жіночу вроду перевертається з ніг на голову».

В сучасному світі, у час змін, розуміння феномену «вродлива жінка» набуває дещо іншого сенсу, перетворюючись на культурно-інформаційний

символ, який свідчить про соціально-демографічний, економічний, соціальний статус особистості в суспільстві.

Поняття «врода» в контексті сприйняття людини найчастіше вживається у зв'язку з оцінками зовнішнього вигляду людини [56].

В сучасному суспільстві фундаментальним фактором оцінки краси людини виступають еталонні образи чоловіків та жінок, що формуються завдяки засобам масової інформації.

Оцінки жінками своєї вроди, привабливості є суттєвим фактором оцінки вроди іншої жінки. Самооцінка і оцінка зовнішнього вигляду, особистісних особливостей залежать від еталонів зовнішнього вигляду і його зв'язків з внутрішнім світом, що склалися в певному суспільстві.

Феномен «жіноча врода» в соціально-психологічному контексті може трактуватися як враження, що справляється на себе та інших, яке створене зовнішнім виглядом, репрезентуючим одночасно відповідність канонам зовнішньої краси, прийнятим в суспільстві на даний момент, що пов'язані з уявленнями про жіночність та морально-духовним еталонам поведінки, способам спілкування і взаємодії зі світом [59].

Акцент на зовнішній красі сприяє масштабній ескалації візуальних образів «вродливої жінки», збільшує прагнення до вдосконалення свого зовнішнього вигляду і разом з тим підвищує ступінь занепокоєності своєю зовнішністю [64].

«Маскулінна естетика», що змушує прагнути до певних еталонів краси, починає розглядатись як пригнічення жінок, позбавлення їх індивідуальності, як засіб дискримінації [25].

Жіноча врода вивчається в різних напрямках гуманітарного та природничо-наукового знання, але в кожній галузі знань предмет вивчення різний і підходи до дослідження явища різні.

1.3. Вплив культури на формування свідомості

Свідомість – це найвища форма розвитку психіки, притаманна тільки людині, що виявляється в складних формах відображення світу, опосередкована суспільно-історичною діяльністю людей [54].

Свідомість розвивається у людини лише в соціумі і можлива лише в умовах існування мови, що виникає одночасно із свідомістю в процесі праці.

Згідно з К.К.Платоновим, свідомість має декілька форм [54]:

Індивідуальна свідомість, що включає в себе атрибути свідомості (відношення, пізнання, переживання); рівні ясності (творче осяяння, натхнення, ясність свідомості, неусвідомлені явища, сплутана свідомість); динаміку свідомості (властивості особистості, стани і процеси свідомості); функції свідомості (пам'ять, воля, почуття, сприймання, мислення, відчуття, емоції).

Колективна свідомість, яка проявляється в суспільному настрої, змаганні, паніці тощо.

Суспільна свідомість, що може проявлятися у формі релігійних, моральних, естетичних, правових, політичних і філософських поглядів.

Свідомість поза людським буттям неможлива: свідомість народжується в бутті, створює буття, відображає буття.

Свідомість виконує ряд важливих функцій, зокрема:

- Пізнавальна (проявляється в накопиченні, переробці та використанні інформації щодо навколишнього середовища);
- Регулятивна (проявляється в контролі поведінкових та емоційних проявів);
- Прогностична (полягає в побудові образів майбутнього, плануванні подальшого життя);

- Рефлексивна (полягає в пізнанні людиною самої себе як суб'єкта психічної діяльності);
- Комунікативна (полягає в організації та підтриманні спілкування з іншими людьми).

К.Г.Юнг головною функцією свідомості вважав адаптацію і на цьому вибудовує свою модель. Юнг виокремлює 4 психічні функції, які проявляються на свідомому і несвідомому рівні:

- Мислення – здатність інтелектуального пізнання і формування логічних висновків;
- Почуття – здатність суб'єктивної оцінки;
- Відчуття – здатність сприйняття за допомогою органів почуття;
- Інтуїція – здатність сприйняття за допомогою несвідомого або сприйняття того, що міститься в несвідомому.

Юнг зазначає, що для ефективної адаптації необхідні всі 4 функції.

Із функціями свідомості тісно пов'язана її структура. А.В.Петровський [54] запропонував власну структуру свідомості. До неї входять такі елементи:

1. Знання – сукупність інформації про навколишню дійсність та способів її переробки, механізмом чого є діяльність пізнавальних процесів (відчуттів, сприймання, пам'яті, мислення тощо);
2. Ставлення – суб'єктивне переживання людиною ставлення до певних подій, що виражається в емоціях та почуттях (тобто в афективній сфері психіки).
3. Цілеспрямованість діяльності – спроможність людини до постановки та досягнення мети, навіть при подоланні перешкод. Втілюється в діяльності та вольовій регуляції.
4. Самосвідомість – здатність людини до пізнання самої себе. Виражається в образі «Я», самооцінці та рівні домагань.

В.П.Зінченко виділяє 2 шари свідомості:

1. Буттєва свідомість, яка включає в себе біодинамічні властивості рухів, досвід дій, чуттєві образи;

2. Рефлексивна свідомість, яка включає в себе значення і смисли.

На основі теоретичного аналізу наукової літератури (автори) нами було побудовано теоретичну модель крос-культурного дослідження гендерних відмінностей в уявленнях про «вродливу жінку» (рис. 1.).

Дана теоретична модель відображає зв'язки між основними категоріями дослідження.

Як показано на теоретичній моделі, етнічна культура впливає на формування соціальних стереотипів, норм та зразків поведінки, стилю виховання, а також на формування звичаїв та традицій. В свою чергу вони впливають на формування типу гендерної ідентичності (маскулінний, фемінний, андрогінний).

Виходячи з цього, тип гендерної ідентичності впливає на формування в особистості уявлень про певне явище, зокрема в даному дослідженні уявлень про "вродливу жінку».

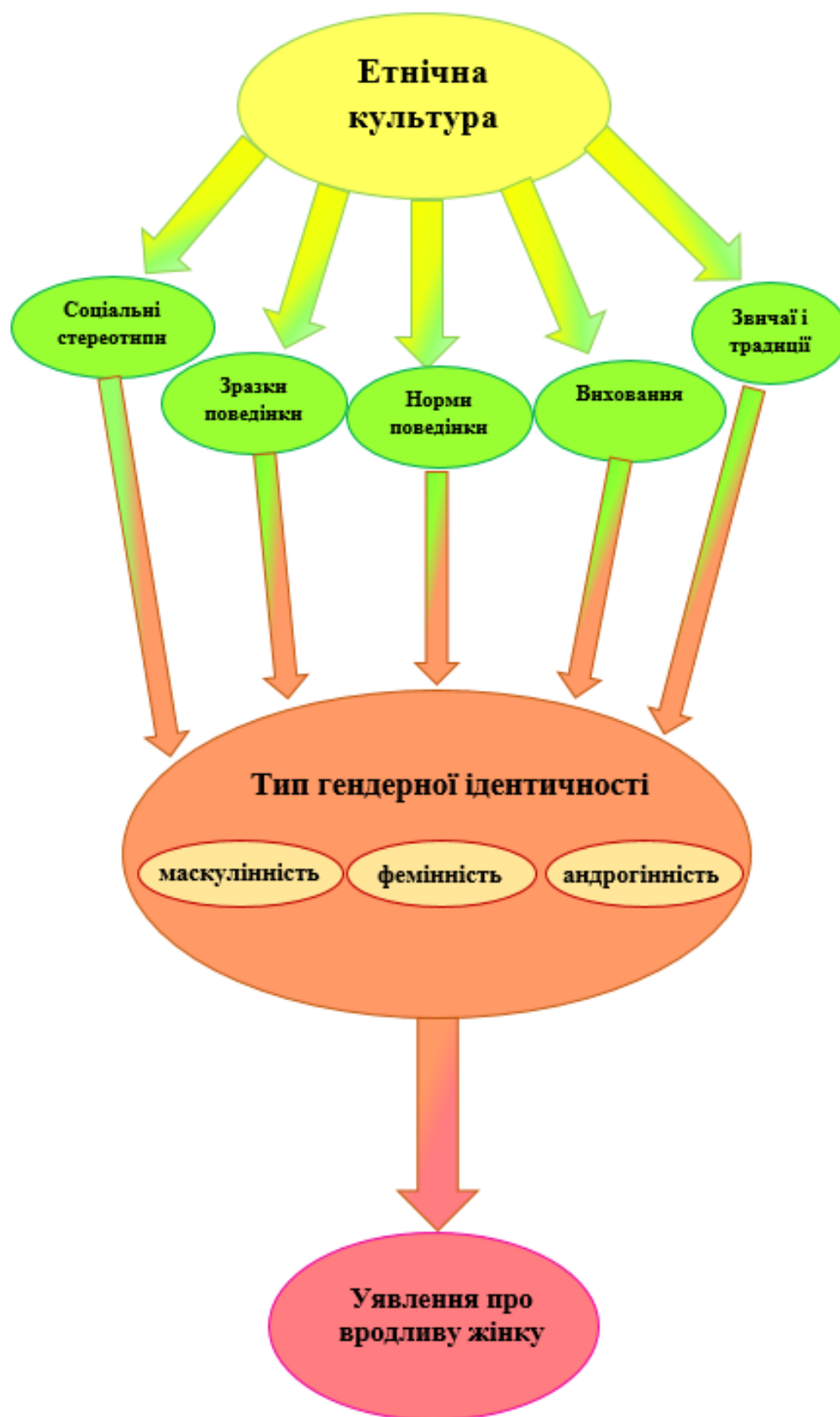

Рис.1 . Теоретична модель дослідження

Свідомість людини носить суспільний характер, а отже на її формування впливають різні чинники. Одним із таких важливих факторів є культура.

Культура – це сукупність матеріальних і духовних цінностей, створених людством протягом його історії [19].

Матеріальну культуру суспільства становлять матеріальні цінності, а духовну культуру – досягнення суспільства в галузі освіти, науки, мистецтва, літератури.

Традиційно культуру розглядають як сукупність цінностей. У вузькому значенні культура — цінності, переконання, зразки, норми поведінки, притаманні певній соціальній групі, конкретному суспільству.

Культура кожного суспільства, як і уява соціалізованого в ній індивіда, містить узагальнені уявлення про те, якими є чоловіки й жінки та чим вони повинні займатися.

Такі узагальнені усталені уявлення стосовно спільнот чоловіків і жінок загалом називають гендерними стереотипами.

Висновки до першого розділу

В першому розділі роботи було проаналізовано теоретичні положення дослідження гендерних відмінностей в уявленнях про вродливу жінку.

Нами було охарактеризовано поняття «стать» та «гендер» та описано їх відмінності. Отже, стать – це сукупність анатомо-фізіологічних ознак організму, що забезпечує відтворення потомства. Гендер – це соціокультурний конструкт, що позначає соціальні аспекти взаємовідносин між статями.

В суспільстві оснують певні гендерні стереотипи, які впливають на ставлення особистості до оточуючого середовища.

Виділяють 3 основні групи гендерних стереотипів: 1) стереотипи маскулінності/фемінності (мужності/жіночності); 2) стереотипи пов'язані із закріпленням певних соціальних ролей в різних сферах життєдіяльності людини; 3) стереотипи, що відображають відмінності між жінками та чоловіками у здійсненні певних видів діяльності.

Основними функціями гендерних стереотипів є: пояснювальна, регулятивна, диференціююча, ретрансляційна, захисна.

Було здійснено аналіз поняття «врода» у літературі та проаналізовано підходи до визначення красивого у різні вікові часи.

Нами була побудована теоретична модель дослідження, що відображає вплив культурного середовища на формування уявлень про певне явище.

Отже, здійснений теоретичний аналіз дозволяє систематизувати знання з даної теми та здійснити практичне дослідження проблеми.

РОЗДІЛ 2

МЕТОДИ ДОСЛІДЖЕННЯ ГЕНДЕРНИХ ВІДМІННОСТЕЙ В УЯВЛЕННЯХ ПРО «ВРОДЛИВУ ЖІНКУ»

2.1. Особливості проведення асоціативного експерименту

Сприйняття і усвідомлення людиною світу виявляються похідними від культурно-історичного буття людини. Нові форми діяльності суб'єкта породжують і нові форми усвідомлення дійсності, нові «фігури свідомості», а відповідно, і нові форми утворення значення.

Значення в своєму змістовному та семантичному наповненні є перетвореною формою діяльності суб'єкта, що пізнає і перетворює світ.

Важливе значення дослідження індивідуальної картини світу належить психосемантиці.

Основною метою психосемантики є реконструкція індивідуальної системи значень, через призму якої відбувається сприйняття суб'єктом світу, інших, самого себе.

У теорії О.М.Леонтьєва підкреслюється подвійна природа значення. З однієї сторони, значення виступає як одиниця суспільної свідомості, а з іншої – як утворююча індивідуальної свідомості.

Найбільш розробленою технікою семантичного аналізу є метод асоціативного експерименту.

Застосування психосемантичних методів, зокрема асоціативного експерименту, з роками стає все більш поширеним у різних галузях знань: психології, лінгвістиці, соціології тощо.

Для психології асоціативний експеримент має велике значення, оскільки за його допомогою можна проаналізувати різні форми існування

значень в індивідуальній свідомості людини (образи, символи, символічні дії, а також знакові та вербальні форми).

Асоціативний експеримент вперше був використаний у психології. Його досліджували Ф.Гальтон, К.Юнг, А.Лурія, Е.Крепелін, Д.Раппорт [61].

Асоціативний експеримент є прийомом, спрямованим на вияв асоціацій, які склалися в індивіда у його попередньому досвіді.

За Дж. Гоббсом, асоціація – це закономірний зв'язок між двома змістами свідомості (відчуттями, уявленнями, думками, почуттями тощо), що виникає у досвіді індивіда.

Схоже визначення наводить Ж.А.Джамбаєва: асоціація – це зв'язок між певними суб'єктами або явищами, заснований на нашому особистому, суб'єктивному досвіді [28].

Формування асоціацій є складним психофізіологічним процесом, адже передбачає зв'язок між окремими нервово-психічними актами, думками, почуттями, уявленнями тощо [68].

М.М.Копиленко зазначав: «Будь-яке сказане, почуте чи прочитане слово викликає у людини цілий ряд асоціацій. При всьому тому, що в асоціаціях чимало індивідуального, специфічного для кожної людини, давно відмічено, що у багатьох людей виникають однакові асоціації, в яких відображаються умови існування тих чи інших суспільних груп.» [35].

Словесні асоціації є результатом сприйняття індивідом об'єктивної дійсності через призму власного життєвого досвіду, його культурного і соціального рівня, належності до певної етнічної групи.

Горбунова В.В. [20] зазначає, що «психосемантичні методи є дослідницькими за своїм характером, тобто, на відміну від стандартизованих психодіагностичних методик, вони передбачають детальну розробку дослідницької процедури, оригінальної в кожному конкретному випадку, з чим пов'язана ще одна особливість – не застосовуються стандартні інтерпретаційні характеристики і схеми.

Розробка дослідницької процедури як способу збирання матеріалу залежить від кількох факторів: дослідник має виокремити об'єкти, семантичне навантаження яких буде досліджуватись, визначитися із способом пред'явлення цих об'єктів досліджуваним, а також самою технікою збирання інформації (бланково, на диктофон, відеозбирання тощо)» [20].

Загалом розрізняють 3 види асоціативного експерименту [61]:

- вільний (під час проведення даного експерименту досліджуваному пропонується слово-стимул із завданням реагувати на нього першим словом або фразою, що спадає на думку, не обмежуючи вибір реакції жодними критеріями);

- цілеспрямований (в даному експерименті експериментатор ставить перед досліджуваним конкретне завдання і обмежує вибір передбачуваної реакції. Наприклад, відповідати лише прикметниками чи іменниками);

- ланцюжковий (в даному експерименті досліджуваному пропонують за певний проміжок часу відповісти будь-яку можливу кількість слів.).

Для дослідження гендерних та крос-культурних відмінностей в уявленнях про «вродливу жінку» було використано вільний асоціативний експеримент, який дозволяє дослідити як за допомогою мовних знаків відображається об'єктивна дійсність у свідомості людини.

Вільний асоціативний експеримент може проводитись як в груповій, так і в індивідуальній роботі.

Вільний асоціативний експеримент здатний виявляти як індивідуальні розбіжності досліджуваних, так і соціокультурні розбіжності між групами людей.

Аналіз матеріалів вільного асоціативного експерименту дозволяє зробити висновки про особливості сприйняття об'єкта в масовому, колективному асоціюванні як систему образів і понять, взаємопов'язаних

між собою. Асоціативний експеримент дозволяє виявити соціальний компонент знання.

Багато дослідників вважають, що на виникнення асоціацій при проведенні вільного асоціативного експерименту впливають 2 фактори:

- Лінгвістичний (характер стимульного слова);
- Прагматичний (вплив особи, що проводить експеримент).

Використання асоціативного експерименту є апробованим та одним з найпопулярніших серед психологічних методів, однак існує ряд факторів, що можуть значно вплинути на результати дослідження [27]:

1. Форма проведення дослідження (усна, письмова) та спосіб презентації стимульного матеріалу;
2. Поведінка експериментатора, його індивідуальні характеристики;
3. Умови, у яких проводиться експеримент;
4. Соціальні та психофізичні характеристики осіб, які беруть участь в експерименті, їх настрій та психологічний стан;
5. Обробка асоціативного матеріалу, його подальша формалізація та інтерпретація.

Перевагою асоціативного експерименту є можливість проводити дослідження на великій вибірці та відносно проста процедура проведення дослідження. Також до переваг можна віднести те, що саме за допомогою асоціативного експерименту ми отримуємо суб'єктивне осмислення певних явищ та процесів кожного індивіда.

Безперечною перевагою цього методу є те, що досліджуваним не нав'язуються значення, смисли і категорії дослідника.

Труднощі можуть виникати на етапі аналізу та інтерпретації даних, тому важливо саме на даному етапі бути надто уважним аби до кінця правильно виконати всю процедуру дослідження.

2.2.Особливості використання статевої ролі опитувальника С.Бем

Поняття ідентичності вперше було представлено у роботах Е.Еріксона, а в подальшому досліджено багатьма вченими. З точки зору Еріксона, ідентичність спирається на усвідомлення часової протяжності власного існування, передбачає сприйняття власної цілісності, дозволяє людині виявити ступінь своєї схожості з іншими людьми при одночасному баченні своєї унікальності і неповторності.

Кльоцина І.С. вважає, що звернення до категорії ідентичності відкриває можливість побачити механізми зв'язку між внутрішньоособистісною та соціокультурною обумовленістю дій в ситуаціях соціальної взаємодії, зрозуміти протиріччя групових та особистісних початків у людині [32].

Одним із видів ідентичності є гендерна ідентичність.

Гендерна ідентичність є базовою структурою соціальної ідентичності, яка характеризує індивіда з точки зору його приналежності до чоловічої чи жіночої групи. При цьому важливо як сама людина себе категоризує.

Гендерна ідентичність - це внутрішня структура, створена в процесі розвитку, дозволяє індивіду організовувати образ Я і соціально функціонувати у відповідності з прийнятною статтю та гендером.

Гендерна ідентичність не дається індивіду одразу, при народженні, а виробляється в результаті складної взаємодії його природних задатків та відповідної соціалізації та типізації. Активним учасником цього процесу є сам суб'єкт, який приймає або не приймає ролі і моделі поведінки, що пропонуються.

Гендерна ідентичність – одна із базових характеристик особистості. Вона формується в результаті психологічної інтеріоризації чоловічих або жіночих якостей, в процесі взаємодії Я та інших, в ході соціалізації.

З точки зору епігенетичної теорії, гендерна ідентичність виступає як продукт соціального конструювання і, одночасно, як один з ключових факторів, що опосередковує поведінкову активність і установки особистості в контексті міжособистісних відносин.

Існує певний ряд методів для виявлення типу гендерної ідентичності.

Зокрема, найбільш розповсюдженою та широко застосованою методикою на виявлення типу гендерної ідентичності є «Статеворольовий опитувальник» С.Бем.

Саме даний опитувальник ми використовували у нашому дослідженні.

С. Бем здійснила великий внесок у розвиток психології, зокрема гендерної психології, створивши концепцію андрогінії, яка отримала широке розповсюдження у всьому світі.

Згідно із С.Бем [74], під андрогінією розуміється баланс, гармонійне поєднання в особистості і її поведінці маскулінних і фемінних якостей.

Дослідниця вважає, що андрогінія забезпечує більші можливості соціальної адаптації і вважає, що навіть бажано бути андрогінним, тобто поєднувати в собі найкраще, що притаманне чоловікам і жінкам.

Для діагностики соціальної статі (гендеру) Сандра Бем у 1974 році запропонувала статеворольовий опитувальник.

Даний опитувальний призначений для виявлення ступеню андрогінності, маскулінності і фемінності особистості.

Статеворольовий опитувальник – це інструмент, який широко використовується для виміру того, як доросла людина оцінює себе з точки зору гендеру.

Опитувальник включає в себе 60 тверджень (якостей), які досліджуваний має оцінити за 7-ми бальною шкалою, в залежності від ступеня притаманності ознаки (де 1- якість зовсім не характерна, 2- якість скоріше всього не характерна, якість виражена в незначній мірі, якість виражена посередньо, якість виражена достатньою мірою, якість яскраво виражена, якість виражена дуже сильно). 20 тверджень тесту складають шкалу мужності, 20- шкалу жіночності і ще 20 мають нейтральне забарвлення.

Опитувальник містить ключ обробки даних, згідно з яким робляться висновки щодо гендеру особистості.

В особистості може переважати маскулінність, фемінність, андрогінність, яскраво виражена маскулінність та яскраво виражена фемінність.

Людина, яка набрала велику кількість балів як по шкалі жіночності, так і по шкалі мужності вважається андрогінною. Якщо набрано високий бал за шкалою мужності і низький за шкалою жіночності, вважається маскуліним. І той, хто набрав високі бали за шкалою жіночності і низькі за шкалою мужності, вважається фемінним.

В результатах даної методики немає «добре чи погано», «норма чи патологія».

Метою опитувальника є краще пізнати особистість і зрозуміти, що в кожній людині, незалежно від біологічної статі є жіночі і чоловічі соціально значимі якості, які допомагають будувати відносини між статями на основі взаємної поваги.

Даний опитувальник також можна застосовувати і у вигляді експертного оцінювання. В такому випадку оцінка досліджуваного за поданими у опитувальнику характеристиками здійснюється компетентними особами (мати, батько, дружина/чоловік, друзі, родичі, колеги тощо).

2.3. Організація та проведення дослідження

Після теоретичного опрацювання поставленої проблеми, було розроблено поетапну структуру проведення дослідження гендерних відмінностей в уявленнях про «вродливу жінку» (див.табл. 2.1.).

На першому етапі дослідження потрібно було проаналізувати літературні джерела з даної проблеми, на основі цього підібрати методи для проведення дослідження та визначитися із вибіркою дослідження.

На другому етапі було проведене дослідження за допомогою методу асоціативного експерименту на з'ясування уявлень українців та поляків про вродливу жінку та методики С.Бем на з'ясування гендерної ідентичності.

Третій етап полягав в аналізі та інтерпретації отриманих результатів, було проаналізовано гендерні та крос-культурні відмінності в уявленнях про вродливу жінку.

Дослідження проводилось протягом січня-березня 2017 року.

Загальна вибірка складала 100 осіб віком від 20 до 25 років (25 дівчат-польок, 25 юнаків-поляків, 25 дівчат-українок, 25 юнаків-українців).

Таблиця 2.1.

Етапи дослідження гендерних відмінностей в уявленнях про «вродливу жінку»

Етап дослідження	Методи та процедури	Аналіз ресурсів та прогнозування результатів
Аналіз літератури, підбір методів та визначення вибірки дослідження.	Визначення методологічних засад дослідження з використанням	Обрані методи та репрезентативність вибірки допоможуть досить точно вивчити

		<p>асоціативного методу та статеворольового опитувальника С.Бем на визначення гендеру.</p> <p>Підбір досліджуваних, а саме 50 юнаків і 50 дівчат.</p> <p>25 дівчат з України, 25 – з Польщі, 25 юнаків з України, 25 – з Польщі.</p>	<p>гендерні відмінності в уявленнях про «вродливу жінку».</p>
Організація проведення дослідження	та	<p>Збір емпіричних даних.</p> <p>Дати чітку інструкцію виконання асоціативного експерименту досліджуваним</p> <p>Проаналізувати отримані дані.</p>	<p>Для збору емпіричних даних кожен досліджуваний отримує бланк асоціативного експерименту, куди заносить свої відповіді.</p> <p>За допомогою асоціацій, що записали досліджувані, ми отримуємо досить чітку картину того, з чим найбільше асоціюють «вродливу жінку» юнаки та дівчата української та польської національності.</p> <p>Також у спеціальний бланк досліджувані</p>

		<p>заносять відповіді за методикою С.Бем.</p> <p>Результати дозволять співставити отримані дані з асоціативним експериментом та на основі цього зробити висновок про зв'язок уявлень про «вродливу жінку» з гендерною ідентичністю.</p>
Аналіз та інтерпретація отриманих результатів	<p>Проаналізувати гендерні та крос-культурні відмінності в уявленнях про «вродливу жінку» за допомогою здійснення факторного аналізу.</p> <p>Отримання факторних навантажень, факторно-семантичного поля та внеску факторів у загальну дисперсію та здійснення на основі цього інтерпретації результатів.</p>	<p>До необхідних ресурсів відносяться заповнені бланки досліджуваних та програма Statistica 10.0</p> <p>За допомогою отриманих даних ми можемо отримати інформацію про гендерні відмінності в уявленнях про «вродливу жінку».</p>

Дотримання послідовності даних етапів дослідження дає змогу ефективно здійснити процедуру дослідження та максимально повно отримати інформацію про досліджуване явище.

Висновки до другого розділу

В другому розділі роботи було підібрано та описано методи дослідження гендерних відмінностей в уявленнях про вродливу жінку, а саме:

- *теоретичні* – аналіз психологічної літератури з проблеми дослідження;
- *емпіричні* - асоціативний експеримент та статеворольовий опитувальник С.Бем;
- *методи математичної статистики* – факторний аналіз.

Було визначено поняття асоціативного експерименту, окреслено його види та описано особливості проведення даного методу збору інформації. Також визначено основні переваги та труднощі при проведенні асоціативного експерименту.

Нами було розроблено поетапну структуру проведення дослідження, яка включає в себе 3 етапи:

- 1) аналіз літератури, підбір методів та визначення вибірки дослідження;
- 2) організація та проведення дослідження;
- 3) аналіз та інтерпретація отриманих результатів.

Сукупність підібраних методів дослідження гендерних відмінностей в уявленнях про вродливу жінку у представників різних національностей дозволяє досить вичерпно дослідити дане питання.

РОЗДІЛ 3

ЕМПІРИЧНЕ ДОСЛІДЖЕННЯ ГЕНДЕРНИХ ВІДМІННОСТЕЙ В УЯВЛЕННЯХ ПРО «ВРОДЛИВУ» ЖІНКУ

3.1. Особливості уявлень поляків про «вродливу жінку»

3.1.1. Особливості уявлень маскулінних осіб «вродливу» жінку

З метою дослідити гендерні особливості уявлень про вродливу жінку, досліджуваним було запропоновано написати відповіді до методики С.Бем, що дозволяє виявити соціальну стать; та написати 10 асоціацій на словостимул «вродлива жінка» (див.додаток А.1). Далі було здійснено частотний аналіз та обрано по 15 найуживаніших асоціацій у кожній гендерній групі (маскулінні, фемінні, андрогінні) для подальшого аналізу. На наступному етапі дослідження, досліджуваним пропонувалося оцінити за 10-ти бальною шкалою важливість для себе запропонованих ознак, які характеризують вродливу жінку (див.додаток Б.1).

Оскільки у дослідженні брали участь 50 поляків (25 юнок та 25 юнаків), тому варто зазначити, що за результатами методики Сандри Бем «Статеворольовий опитувальник» було з'ясовано, що розподіл досліджуваних поляків за гендером відбувся наступним чином:

- Маскулінні (23 особи)
- Фемінні (19 осіб)
- Андрогінні (8 осіб)

Після здійснення частотного аналізу (див. додаток В.1.) отриманих даних за результатами маскулінних поляків про уявлення вродливої жінки

було з'ясовано, що вродливу жінку маскулінні особи найбільше асоціюють з такими характеристиками: струнка, природня, довге волосся, ніжна, довгі ноги, пристрасна, з почуттям гумору, блондинка, розумна, гарні парфуми, приваблива, доглянута, сексуальна, усміхнена, карі очі. (див.табл.3.1).

Таблиця 3.1.

**Найуживаніші асоціації маскулінних поляків на слово-стимул
«вродлива жінка»**

№	Асоціації	Частота вживання в групі (n)	Процент вживання в групі (%)
1	Струнка	14	60,87 %
2	Розумна	8	34,78 %
3	Усміхнена	8	34,78 %
4	Довге волосся	7	30,43 %
5	Довгі ноги	6	26,1 %
6	Доглянута	6	26,1 %
7	З почуттям гумору	6	26,1 %
8	Блондинка	5	19,23 %
9	Карі очі	5	19,23 %
10	Ніжна	5	19,23 %
11	Природня	5	19,23 %
12	Пристрасна	5	19,23 %
13	Сексуальна	5	19,23 %
14	Гарні парфуми	4	17,39 %
15	приваблива	4	17,39 %

Відсоткові показники найчастіше вживаних слів-асоціацій продемонстровані на семантичній вісі (див. рис.3.1.)

Рис.3.1. Семантична вісь асоціацій маскулінних поляків на слово-стимул «Вродлива жінка»

З метою проаналізувати уявлення маскулінних поляків про вродливу жінку було здійснено статистичну обробку даних. Факторний аналіз здійснювався за допомогою програми Statistica 10.0.

У результаті факторизації було виділено 4 значимих фактори, що пояснюють 76,35 % дисперсії (див. додаток Д.1).

Перший фактор описує 27,53 % дисперсії, другий – 21,72 %, третій - 14,59%, четвертий - 12,51 %.

До першого однополюсного фактора увійшли такі характеристики вродливої жінки:

- з почуттям гумору (0,94)
- розумна (0,87)
- усміхнена (0,94)

Аналіз характеристик, що утворюють даний фактор дозволяє інтерпретувати його як ознаку *інтелектуальності*.

Двополюсний другий фактор складається з таких характеристик:

- струнка (- 0,74)
- довге волосся (0,71)

- приваблива (-0,77)
- доглянута (0,75)

Аналіз даних ознак дозволяє інтерпретувати даний фактор як ознаку *зовнішнього вигляду*.

Однополюсний третій фактор включає в себе такі характеристики:

- природня (- 0,82)
- ніжна (- 0, 76)

Аналіз ознак даного фактору дозволяє інтерпретувати його як ознаку *природності*.

До четвертого однополюсного фактора увійшла така характеристика:

- гарні парфуми (0,84)

Аналіз характеристики, що складає даний фактор дозволяє інтерпретувати його як ознаку *зовнішніх атрибутів*.

Реконструкція даних факторів представлена на факторно-семантичному полі (див.рис.3.2)

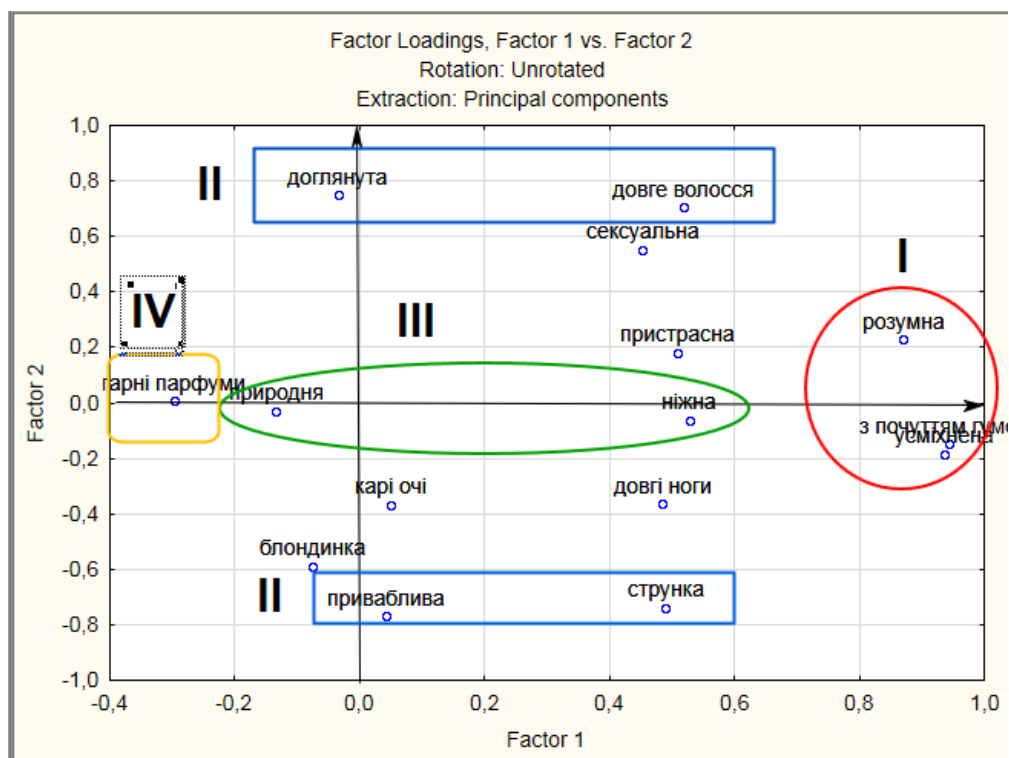

Рис.3.2. Факторно-семантичне поле уявлень маскулінних поляків про «вродливу жінку»

Таким чином, маскулінні поляки вродливу жінку найбільше асоціюють із такими характеристиками як розумна, усміхнена та з почуттям гумору. Також важливими є такі характеристики як струнка, приваблива, однак дані ознаки протиставляються ознакам доглянута та з довгим волоссям. За даними третього фактору для маскулінних осіб важливо аби вродлива жінка була природньою та ніжною. Також важливим для маскулінних поляків є те, щоб жінка мала гарні парфуми.

3.1.2. Особливості уявлень фемінних осіб про «вродливу» жінку

Після здійснення частотного аналізу (див. додаток В.2.) отриманих даних за результатами фемінних поляків про уявлення вродливої жінки було з'ясовано, що вродливу жінку фемінні особи найбільше асоціюють з такими характеристиками: струнка, довге волосся, розумна, усміхнена, гарний макіяж, довгі ноги, доглянута, весела, впевнена, гладка шкіра, ніжна, приваблива, елегантна, енергійна, гарна зачіска. (див.табл.3.2).

Таблиця 3.2.

Найуживаніші асоціації фемінних поляків на слово-стимул «вродлива жінка»

№	Асоціації	Частота вживання в групі (n)	Процент вживання в групі (%)
1	Струнка	11	57,9 %
2	Довге волосся	8	42,1 %
3	Розумна	8	42,1 %
4	Усміхнена	8	42,1 %
5	Гарний макіяж	5	26,3 %
6	Довгі ноги	5	26,3 %
7	Доглянута	5	26,3 %

8	Весела	4	21,05 %
9	Впевнена	4	21,05 %
10	Гладка шкіра	4	21,05 %
11	Ніжна	4	21,05 %
12	Приваблива	4	21,05 %
13	Елегантна	3	15,8 %
14	Енергійна	3	15,8 %
15	Гарна зачіска	3	15,8 %

Відсоткові показники найчастіше вживаних слів-асоціацій продемонстровані на семантичній вісі (див. рис.3.3.)

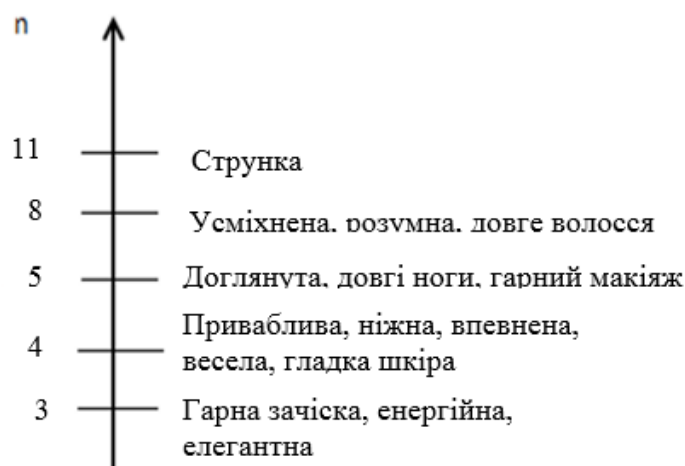

Рис. 3.3. Семантична вісь асоціацій фемінних поляків на слово-стимул «Вродлива жінка»

З метою проаналізувати уявлення фемінних поляків про вродливу жінку було здійснено статистичну обробку даних. Факторний аналіз здійснювався за допомогою програми Statistica 10.0.

У результаті факторизації було виділено 4 значимих фактори, що пояснюють 72,36 % дисперсії (див. додаток Д.2).

Перший фактор описує 23,12% дисперсії, другий –22,56 %, третій - 14,78 %, четвертий - 11,9 %.

До першого однополюсного фактора увійшли такі характеристики вродливої жінки:

- енергійна (0,9)
- усміхнена (0,83)

Аналіз характеристик, що утворюють даний фактор дозволяє інтерпретувати його як ознаку *активності*.

Двополюсний другий фактор складається з таких характеристик:

- струнка (0,75)
- елегантна (0,79)
- приваблива (-0,72)

Аналіз даних ознак дозволяє інтерпретувати даний фактор як ознаку *привабливості*.

Однополюсний третій фактор включає в себе такі характеристики:

- гарний макіяж (0,76)
- доглянута (0, 77)

Аналіз ознак даного фактору дозволяє інтерпретувати його як ознаку *зовнішнього вигляду*.

До четвертого однополюсного фактора увійшла така характеристика:

- впевнена (- 0,81)

Аналіз характеристики, що складає даний фактор дозволяє інтерпретувати його як ознаку *впевненості у собі*.

Реконструкція даних факторів представлена на факторно-семантичному полі (див.рис.3.4)

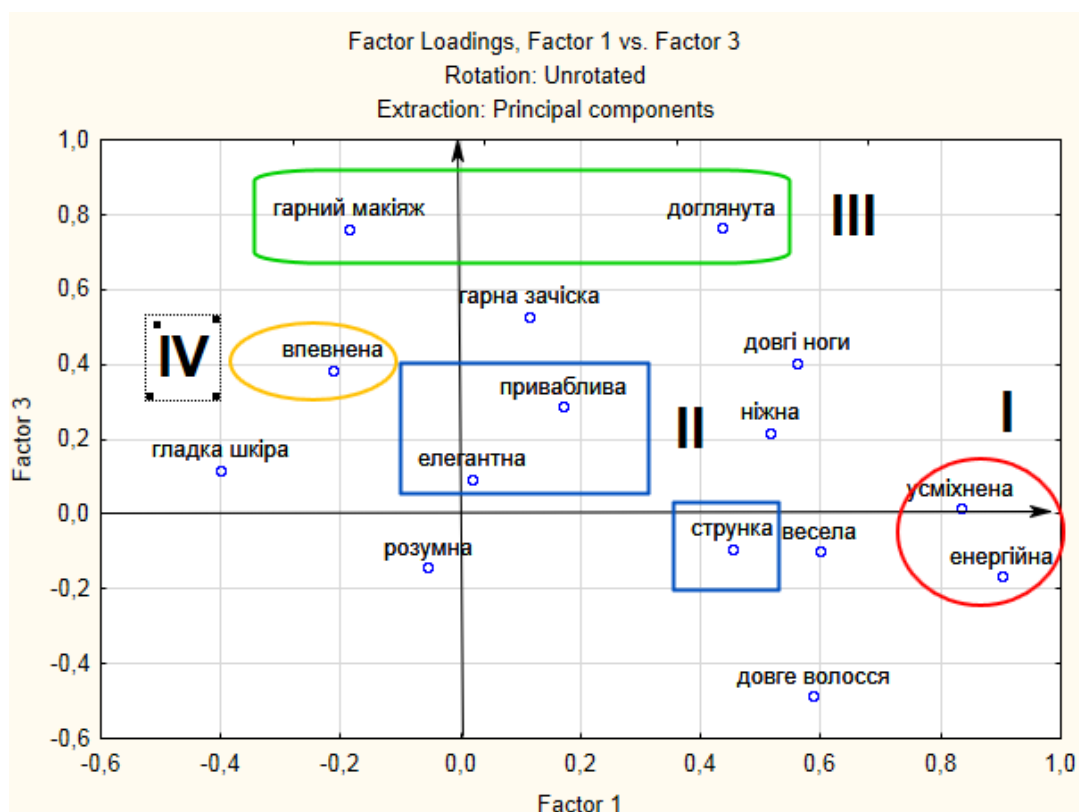

Рис.3.4. Факторно-семантичне поле уявлень фемінних поляків про «вродливу жінку»

Таким чином, фемінні поляки вродливу жінку найбільше асоціюють із такими характеристиками як енергій та усміхнена, тобто ці ознаки є проявом певної активності особистості.

Також важливими є такі характеристики як струнка, елегантна, однак дані ознаки протиставляються ознаці приваблива.

За даними третього фактору для фемінних осіб важливо аби вродлива жінка була доглянутою та з гарним макіяжем, що є ознаками зовнішнього вигляду.

Для фемінних поляків важливим також є те, щоб вродлива жінка була впевненою у собі.

3.1.3. Особливості уявлень андрогінних осіб про «вродливу» жінку

Після здійснення частотного аналізу (див. додаток В.3.) отриманих даних за результатами андрогінних поляків про уявлення вродливої жінки було з'ясовано, що вродливу жінку андрогінні особи найбільше асоціюють з такими характеристиками: весела, струнка, вихована, красива, незалежна, освічена, приваблива, висока, дбайлива, елегантна, лагідна, мила, приємна, стильна, розумна. (див.табл.3.3).

Таблиця 3.3.

Найуживаніші асоціації андрогінних поляків на слово-стимул «вродлива жінка»

№	Асоціації	Частота вживання в групі (n)	Процент вживання в групі (%)
1	Весела	6	75 %
2	Струнка	4	50 %
3	Вихована	3	37,5 %
4	Красива	3	37,5 %
5	Незалежна	3	37,5 %
6	Освічена	3	37,5 %
7	Приваблива	3	37,5 %
8	Висока	2	25 %
9	Дбайлива	2	25 %
10	Елегантна	2	25 %
11	Лагідна	2	25 %
12	Мила	2	25 %
13	Приємна	2	25 %
14	Стильна	2	25 %
15	Розумна	2	25 %

Відсоткові показники найчастіше вживаних слів-асоціацій продемонстровані на семантичній вісі (див. рис. 3.5.).

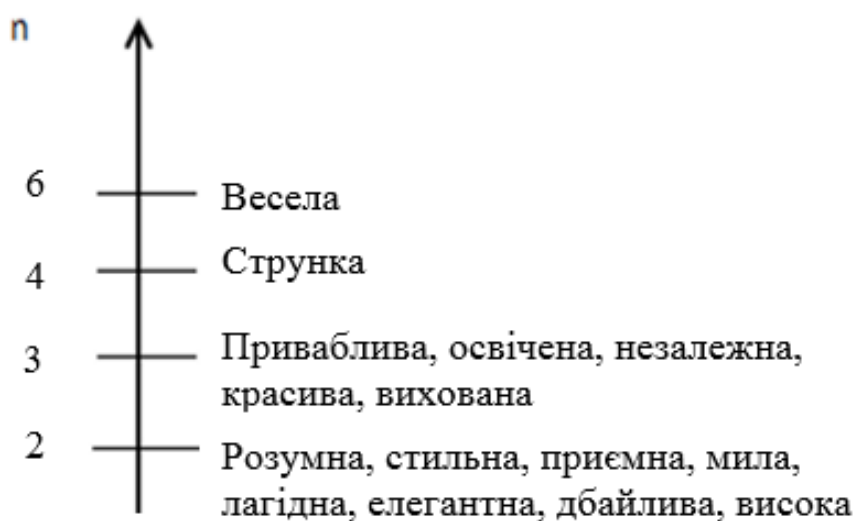

Рис.3.5. Семантична вісь асоціацій андрогінних поляків на словостимул «Вродлива жінка»

З метою проаналізувати уявлення фемінних поляків про вродливу жінку було здійснено статистичну обробку даних.

Факторний аналіз здійснювався за допомогою програми Statistica 10.0.

У результаті факторизації було виділено 3 значимих фактори, що пояснюють 85,2% дисперсії (див. додаток Д.3).

Перший фактор описує 37,46% дисперсії, другий – 30,79 %, третій – 16,96%.

До першого двонополюсного фактора увійшли такі характеристики вродливої жінки:

- струнка (-0,87)
- стильна (-0,76)
- красива (-0,89)
- приваблива (-0,88)
- висока (0,98)
- елегантна (-0,89)

Аналіз характеристик, що утворюють даний фактор дозволяє інтерпретувати його як ознаку *зовнішнього образу*.

Двополюсний другий фактор складається з таких характеристик:

- весела (0,77)
- вихована (-0,88)
- освічена (0,84)
- приємна (0,92)
- розумна (-0,73)
- мила (- 0,73)

Аналіз даних ознак дозволяє інтерпретувати даний фактор як ознаку *гарних манер*.

Двополюсний третій фактор включає в себе такі характеристики:

- дбайлива (0,83)
- лагідна (-0,76)

Аналіз ознак даного фактору дозволяє інтерпретувати його як ознаку *турботливості*.

Реконструкція даних факторів представлена на факторно-семантичному полі (див.рис.3.6)

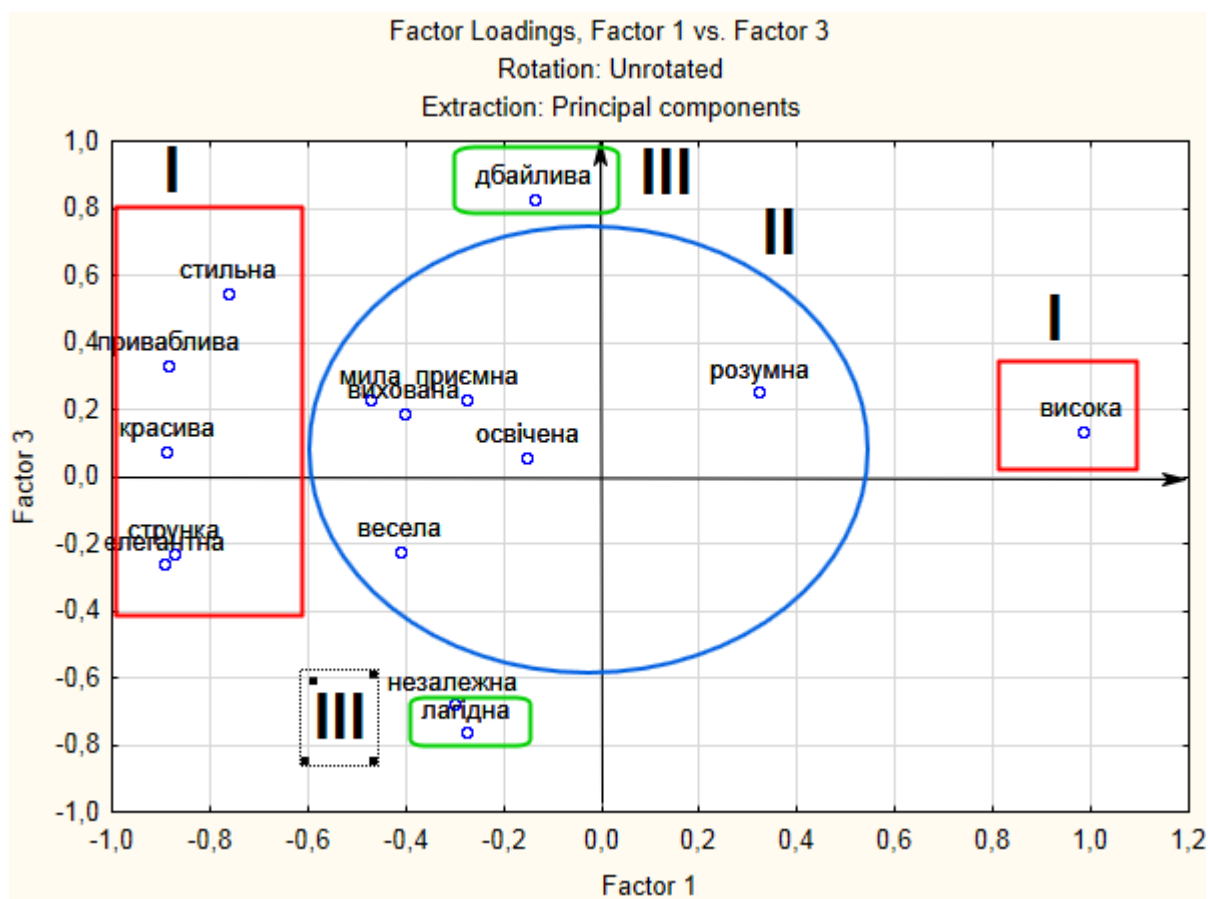

Рис.3.6. Факторно-семантичне поле уявлень андрогінних поляків про «вродливу жінку»

Таким чином, андрогінні поляки вродливу жінку найбільше асоціюють із такими характеристиками як струнка, стильна, красива, приваблива, елегантна, що є свідченням того, що для них важливу роль відіграють зовні риси жінки та її вигляд.

Однак, ці характеристики протиставляються характеристиці високої жінки.

Також важливими є такі характеристики як весела, освічена, приємна, однак дані ознаки протиставляються таким ознакам: вихована, розумна, мила.

За даними третього фактору для андрогінних осіб важливо аби вродлива жінка була дбайливою та лагідною, що є ознаками гарного та

турботливого відношення, однак ці характеристики протиставляються між собою.

3.2. Особливості уявлень українців про «вродливу жінку»

3.2.1. Особливості уявлень маскулінних українців про «вродливу жінку»

З метою дослідити гендерні особливості уявлень про вродливу жінку, досліджуваним було запропоновано написати відповіді за методикою С.Бем, що дозволяє виявити соціальну стать; та написати 10 асоціацій на слово-стимул «вродлива жінка» (див.додаток А.).

Далі було здійснено частотний аналіз та обрано по 15 найуживаніших асоціацій у кожній гендерній групі (маскулінні, фемінні, андрогінні) для подальшого аналізу.

На наступному етапі дослідження, досліджуваним пропонувалося оцінити за 10-ти бальною шкалою важливість для себе запропонованих ознак, які характеризують вродливу жінку (див.додаток Б.).

За результатами методики Сандри Бем «Статеворольовий опитувальник» розподіл досліджуваних українців (50 осіб: 25 юнаків та 25 юнок) на гендерні групи відбувся наступним чином:

- Маскулінні (20 осіб)
- Фемінні (14 осіб)
- Андрогінні (16 осіб)

Після здійснення частотного аналізу (див. додаток В.4.) отриманих даних за результатами маскулінних українців про уявлення вродливої жінки було з'ясовано, що вродливу жінку маскулінні особи найбільше асоціюють з такими характеристиками: струнка, жіночна, приваблива, усміхнена, брюнетка, розумна, щира, енергійна, з почуттям гумору, карі очі, ніжна, освічена, природня, молода, спокуслива. (див.табл.3.4).

Таблиця 3.4.

**Найуживаніші асоціації маскулінних українців на слово-стимул
«вродлива жінка»**

№	Асоціації	Частота вживання в групі (n)	Процент вживання в групі (%)
1	Струнка	10	50 %
2	Жіночна	7	35 %
3	Приваблива	7	35 %
4	Усміхнена	6	30 %
5	Брюнетка	5	25 %
6	Розумна	5	25 %
7	Щира	5	25 %
8	Енергійна	4	20 %
9	З почуттям гумору	4	20 %
10	Карі очі	4	20 %
11	Ніжна	4	20 %
12	Освічена	4	20 %
13	Природня	4	20 %
14	Молода	3	15 %
15	Спокуслива	3	15 %

Відсоткові показники найчастіше вживаних слів-асоціацій продемонстровані на семантичній вісі (див. рис.3.7.)

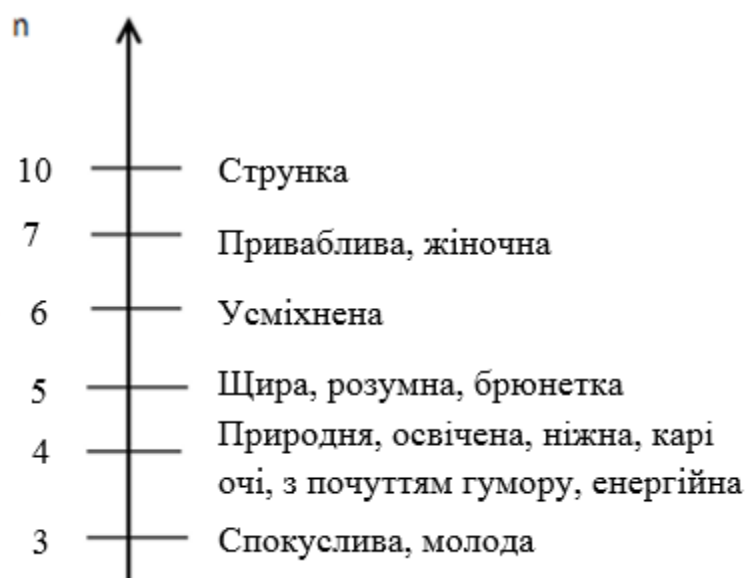

Рис.3.7. Семантична вісь асоціацій маскулінних українців на словостимул «Вродлива жінка»

З метою проаналізувати уявлення маскулінних поляків про вродливу жінку було здійснено статистичну обробку даних. Факторний аналіз здійснювався за допомогою програми Statistica 10.0.

У результаті факторизації було виділено 3 значимих фактори, що пояснюють 65, 76 % дисперсії (див. додаток Д.4).

Перший фактор описує 31, 58 % дисперсії, другий – 18,28 %, третій - 15, 89 %.

До першого однополюсного фактора увійшли такі характеристики вродливої жінки:

- приваблива (-0,84)
- брюнетка (-0,76)
- природня (-0,89)
- карі очі (-0,81)
- спокуслива (-0,7)
- усміхнена (-0,87)

Аналіз характеристик, що утворюють даний фактор дозволяє інтерпретувати його як ознаку зовнішнього образу.

Однополюсний другий фактор складається з таких характеристик:

- розумна (0,77)
- з почуттям гумору (0,88)
- освічена (0,9)

Аналіз даних ознак дозволяє інтерпретувати даний фактор як ознаку *інтелектуальності*.

Однополюсний третій фактор включає в себе такі характеристики:

- молода (-0,79)
- жіночна (-0,82)
- ніжна (-0,85)

Аналіз ознак даного фактору дозволяє інтерпретувати його як ознаку *жіночності*.

Реконструкція даних факторів представлена на факторно-семантичному полі (див.рис.3.8)

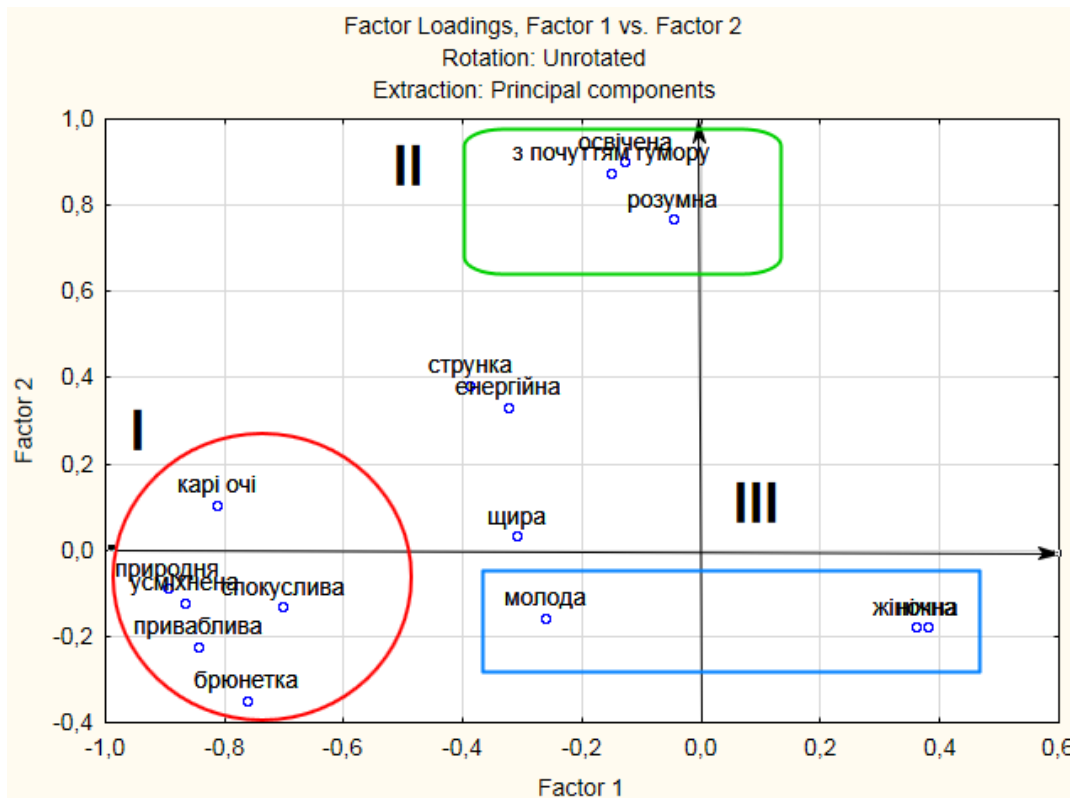

Рис.3.8. Факторно-семантичне поле уявлень маскулінних українців про «вродливу жінку»

Таким чином, маскулінні українці вродливу жінку найбільше асоціюють із такими характеристиками як приваблива, брюнетка, природня, карі очі, спокуслива, усміхнена, що відображають особливості зовнішнього вигляду жінки.

Також важливими є такі характеристики як розумна, з почуттям гумору та освчена, що означає, що важлива аби жінка була інтелектуально обізнаною.

За даними третього фактору для маскулінних осіб важливо аби вродлива жінка була молодого, жіночною та ніжною, що вказує на вікові особливості, а також певні риси характеру.

3.2.2. Особливості уявлень фемінних осіб про «вродливу жінку»

Після здійснення частотного аналізу (див. додаток В.5.) отриманих даних за результатами фемінних українців про уявлення вродливої жінки було з'ясовано, що вродливу жінку маскулінні особи найбільше асоціюють з такими характеристиками: доглянута, красива, успішна, щаслива, вихована, кохана, жіночна, ніжна, природня, активна, витончена, елегантна, молода, натхненна, творча. (див.табл.3.5).

Таблиця 3.5.

Найуживаніші асоціації фемінних українців на слово-стимул «вродлива жінка»

№	Асоціації	Частота вживання в групі (n)	Процент вживання в групі (%)
1	Доглянута	7	50 %
2	Красива	6	42, 8 %
3	Успішна	6	42, 8 %

4	Щаслива	6	42,8 %
5	Вихована	5	35,7 %
6	Кохана	5	35,7 %
7	Жіночна	4	28,6 %
8	Ніжна	4	28,6 %
9	Природня	4	28,6 %
10	Активна	3	21,4 %
11	Витончена	3	21,4 %
12	Елегантна	3	21,4 %
13	Молода	3	21,4 %
14	Натхненна	3	21,4 %
15	Творча	3	21,4 %

Відсоткові показники найчастіше вживаних слів-асоціацій продемонстровані на семантичній вісі (див. рис.3.9.)

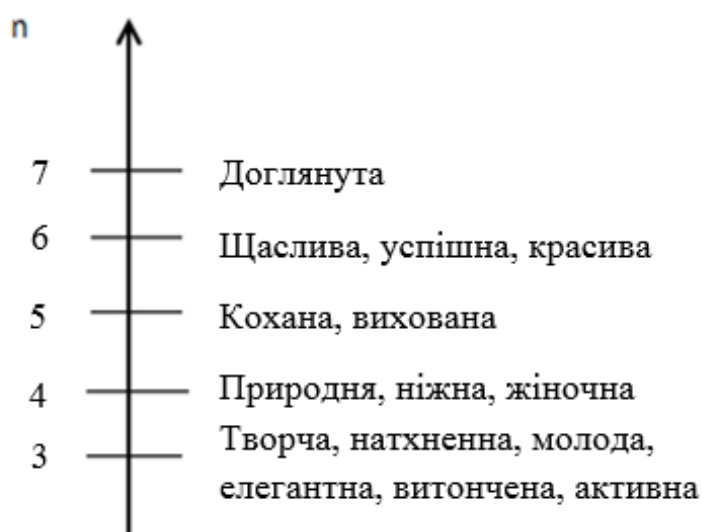

Рис.3.9.Семантична вісь асоціацій фемінних українців на словостимул «Вродлива жінка»

З метою проаналізувати уявлення фемінних українців про вродливу жінку було здійснено статистичну обробку даних. Факторний аналіз здійснювався за допомогою програми Statistica 10.0.

У результаті факторизації було виділено 3 значимих фактори, що пояснюють 66,7 % дисперсії (див. додаток Д.5.).

Перший фактор описує 27,49 % дисперсії, другий –21,93%, третій - 17,28%.

До першого однополюсного фактора увійшли такі характеристики вродливої жінки:

- доглянута (0,79)
- елегантна (0,86)
- жіночна (0,87)
- витончена (0,84)

Аналіз характеристик, що утворюють даний фактор дозволяє інтерпретувати його як ознаку *жіночності*.

Двополюсний другий фактор складається з таких характеристик:

- успішна (0,72)
- вихована (-0,76)
- натхненна (0,7)

Аналіз даних ознак дозволяє інтерпретувати даний фактор як ознаку успішності.

Однополюсний третій фактор включає в себе такі характеристики:

- Кохана (- 0,85)
- Щаслива (- 0, 72)

Аналіз ознак даного фактору дозволяє інтерпретувати його як ознаку *успіху в особистому житті*.

Реконструкція даних факторів представлена на факторно-семантичному полі (див.рис.3.10)

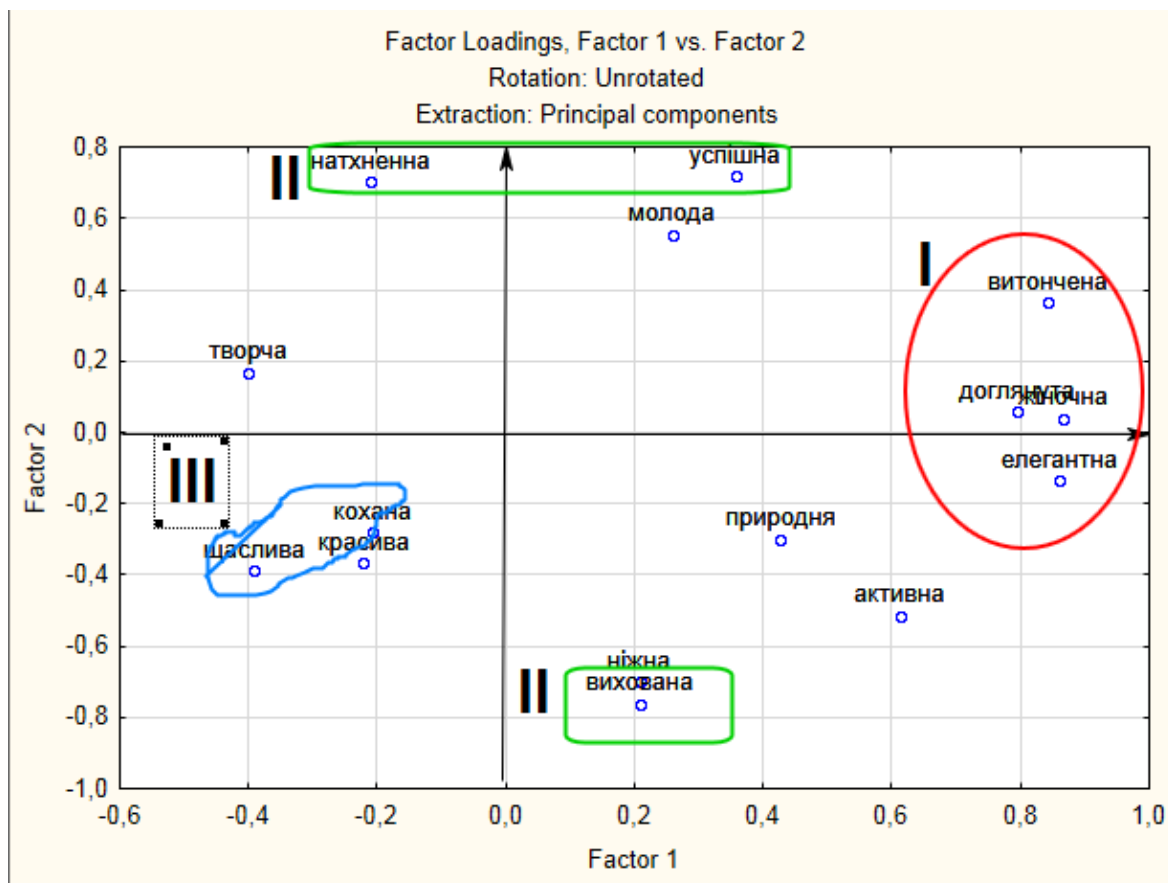

Рис.3.10. Факторно-семантичне поле уявлень фемінних українців про «вродливу жінку»

Таким чином, фемінні українці вродливу жінку найбільше асоціюють із такими характеристиками як доглянута, елегантна, витончена та жіночна.

Також важливими є такі характеристики як успішна та натхненна, однак дані ознаки протиставляються ознаці вихованості.

За даними третього фактору, фемінні особи вважають, що вродлива жінка має бути коханою та щасливою.

Всі фактори є однополюсними, тобто ознаки у факторах не протиставляються.

3.2.3. Особливості уявлень андрогінних осіб про «вродливу жінку»

Після здійснення частотного аналізу (див. додаток В.6.) отриманих даних за результатами андрогінних поляків про уявлення вродливої жінки було з'ясовано, що вродливу жінку андрогінні особи найбільше асоціюють з такими характеристиками: струнка, запальна, розумна, ніжна, симпатична, бізнес-леді, весела, вихована, вишукана, доглянута, життєрадісна, оптимістка, приємна, стильна, впевнена. (див.табл.3.6).

Таблиця 3.6.

Найуживаніші асоціації андрогінних українців на слово-стимул «вродлива жінка»

№	Асоціації	Частота вживання в групі (n)	Процент вживання в групі (%)
1	Струнка	7	43,8 %
2	Запальна	5	31,3 %
3	Розумна	5	31,3 %
4	Ніжна	4	25 %
5	Симпатична	4	25 %
6	Бізнес-леді	3	18,8 %
7	Весела	3	18,8 %
8	Вихована	3	18,8 %
9	Вишукана	3	18,8 %
10	Доглянута	3	18,8 %
11	Життєрадісна	3	18,8 %
12	Оптимістка	3	18,8 %
13	Приємна	3	18,8 %
14	Стильна	3	18,8 %
15	Впевнена	3	18,8 %

Відсоткові показники найчастіше вживаних слів-асоціацій продемонстровані на семантичній вісі (див. рис. 3.11)

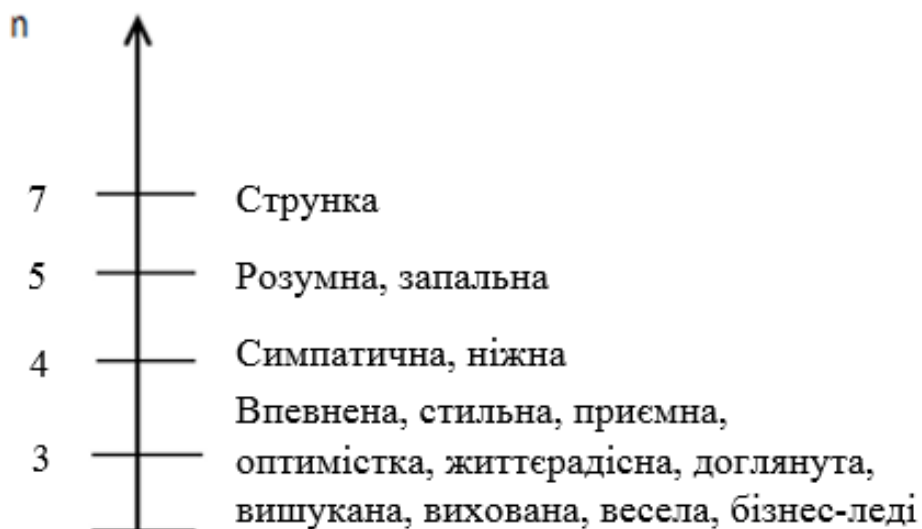

Рис. 3.11. Семантична вісь асоціацій андрогінних українців на слово-стимул «Вродлива жінка»

З метою проаналізувати уявлення андрогінних поляків про вродливу жінку було здійснено статистичну обробку даних. Факторний аналіз здійснювався за допомогою програми Statistica 10.0.

У результаті факторизації було виділено 4 значимих фактори, що пояснюють 70, 21 % дисперсії (див. додаток Д.6).

Перший фактор описує 24, 77 % дисперсії, другий –19,6 %, третій - 13,87%, четвертий - 11,97%.

До першого однополюсного фактора увійшли такі характеристики вродливої жінки:

- симпатична (0,79)
- вишукана (0,7)
- стильна (0,7)
- струнка (0,75)
- приємна (0,76)

Аналіз характеристик, що утворюють даний фактор дозволяє інтерпретувати його як ознаку *вишуканості*.

Двополюсний другий фактор складається з таких характеристик:

- запальна (0,79)
- весела (-0,82)
- життєрадісна (0,73)

Аналіз даних ознак дозволяє інтерпретувати даний фактор як ознаку *енергійності*.

Однополюсний третій фактор включає в себе такі характеристики:

- впевнена (-0,8)
- бізнес-леді (-0,73)

Аналіз ознак даного фактору дозволяє інтерпретувати його як ознаку *впевненості у собі*.

До четвертого двополюсного фактора увійшли такі характеристики:

- розумна (0,76)
- вихована (-0,72)

Аналіз характеристики, що складає даний фактор дозволяє інтерпретувати його як ознаку *інтелігентності*.

Реконструкція даних факторів представлена на факторно-семантичному полі (див.рис.3.12)

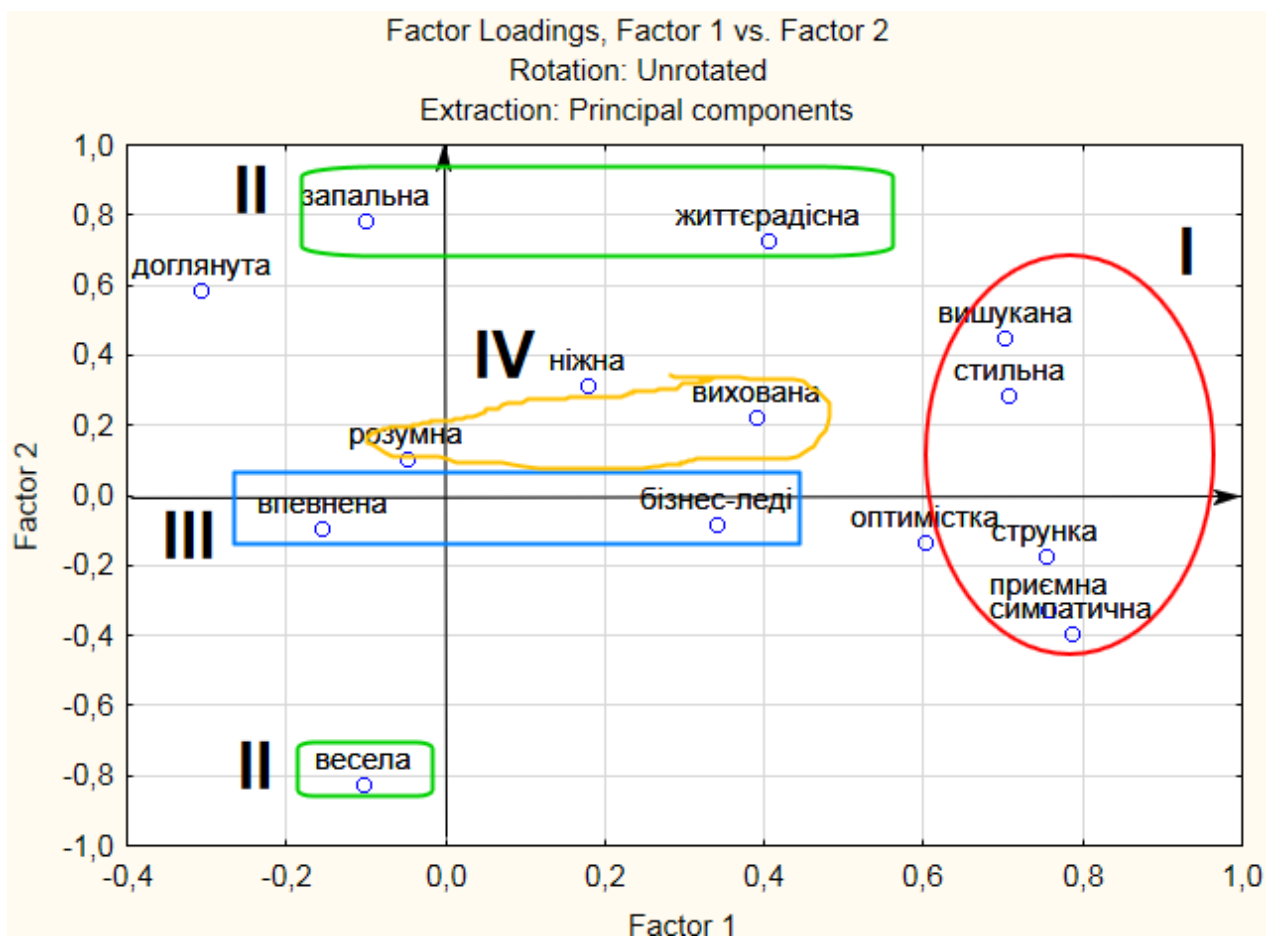

Рис.3.12. Факторно-семантичне поле уявлень андрогінних українців про «вродливу жінку»

Таким чином, андрогінні українці вродливу жінку найбільше асоціюють із такими характеристиками як симпатична, вишукана, розумна, стильна та приємна, що є показником того, що вони цінують певні зовнішні риси, а також манери у спілкуванні та поведінці.

Також важливими є такі характеристики як запальна та життєрадісна, однак дані ознаки протиставляються ознаці весела.

За даними третього фактору для андрогінних осіб важливо аби вродлива жінка була впевненою у собі, а також асоціюється із бізнес-леді.

Андрогінні українці звертають увагу на те, щоб вродлива жінка була розумною та вихованою.

3.3. Гендерні та крос-культурні відмінності в уявленнях про «вродливу жінку»

За допомогою асоціативного експерименту та методики С.Бем було досліджено гендерні відмінності в уявленнях про вродливу жінку.

Результати дослідження аналізувалися за 2 основними характеристиками:

- гендер
- національність

Отже, в дослідженні брали участь 100 осіб (50 українців та 50 поляків). Після проведення методики С.Бем було виокремлено 6 груп досліджуваних, результати яких аналізувалися та співставлялися в подальшому (рис. 3.13).

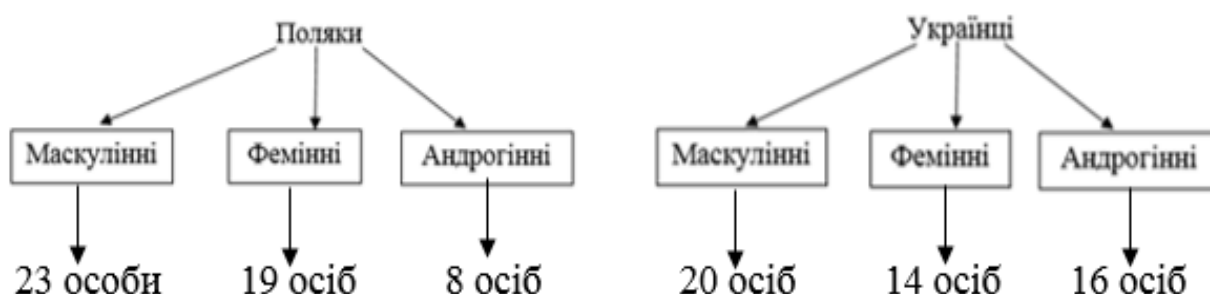

Рис. 3.13. Розподіл на групи досліджуваних

За допомогою контент-аналізу асоціації були об'єднані в групи, які включають в себе слова-асоціації близькі за семантичним наповненням.

Якщо аналізувати гендерні відмінності в уявленнях про вродливу жінку між поляками, то ми можемо побачити наступне:

- поляки, що за соціальною статтю є маскулінними, вродливу жінку асоціюють із зовнішніми характеристиками (струнка, довге волосся,

доглянута, довгі ноги, блондинка, усміхнена), із внутрішніми характеристиками (природня, ніжна, розумна, з почуттям гумору), із ознаками сексуальності (приваблива, пристрасна, сексуальна).

- фемінні поляки вродливу жінку асоціюють із зовнішніми характеристиками (струнка, довге волосся, гарний макіяж, довгі ноги, доглянута, гладка шкіра, гарна зачіска, приваблива), із характеристиками активності (весела, усміхнена, енергійна) та внутрішніми характеристиками (ніжна, впевнена, розумна).

- андрогінні поляки вродливу жінку асоціюють із зовнішніми характеристиками (струнка, красива, приваблива, висока, стильна), із ознаками освіченості (розумна, вихована, освічена) та з внутрішніми характеристиками (весела, незалежна, дбайлива, елегантна, лагідна, мила, приємна).

Підбиваючи підсумки за результатами поляків можна зазначити, що існують як спільні, так і відмінні ознаки у сприйманні вродливої жінки у поляків різного гендеру, а саме:

- у представників всіх гендерних груп виокремлювалася група зовнішніх характеристик, проте змістовне наповнення даної групи різне;

- також у всіх гендерних групах спостерігалися характеристики внутрішньоособистісні. Певні якості повторювалися у представників різного гендеру, певні якості були унікальними для кожного гендеру.

- важливо зазначити, що окрім спільних груп характеристик існують також відмінні, притаманні певному гендеру.

Так, у маскулінних осіб зустрічаються характеристики вродливої жінки, пов'язані із сексуальним змістом; у фемінних осіб – характеристики активності; у андрогінних осіб – характеристики освіченості.

Таблиця 3.7.

Спільні та відмінні асоціації поляків

Асоціації поляків		
Маскулінні	Фемінні	Андрогінні
Спільні асоціації		
<div> <div></div> <div>струнка</div> <div>розумна</div> <div>приваблива</div> <div>усміхнена (весела)</div> </div>		
Відмінні асоціації		
Блондинка Карі очі Природна Сексуальна Пристрасна Гарні парфуми З почуттям гумору	Гарний макіяж Впевнена Гладка шкіра Енергійна Гарна зачіска	Вихована Красива Незалежна Освічена Висока Дбайлива Мила Приємна Стильна

Варто зазначити, що розподіл на соціальну стать відбувся наступним чином: серед маскулінних осіб – 21 чоловік та 2 жінки, серед фемінних осіб – 18 жінок та 1 чоловік, серед андрогінних осіб – 5 жінок та 3 чоловіка (див. рис.3.14.).

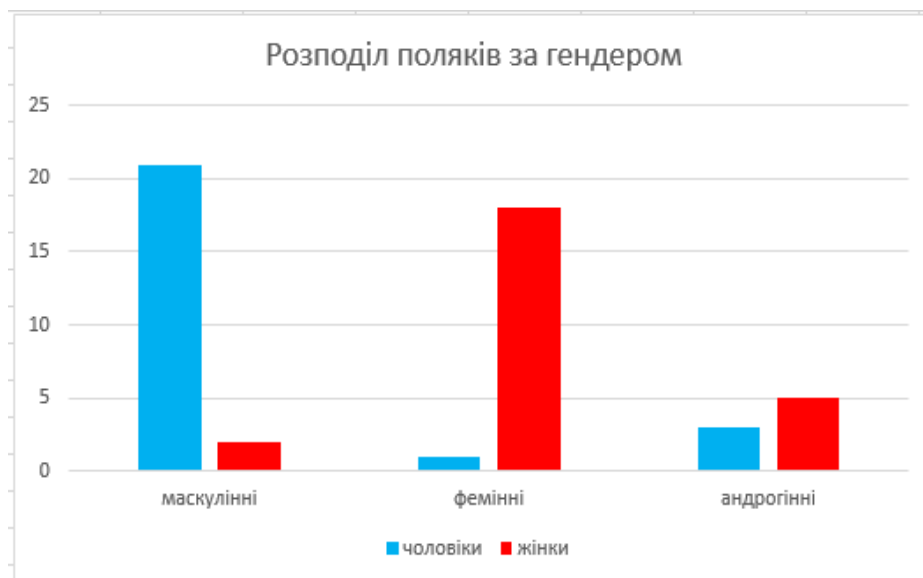

Рис.3.14. Розподіл поляків за гендером

Якщо аналізувати гендерні відмінності в уявленнях про вродливу жінку між українцями, то можна зробити наступні висновки:

- маскулінні українці вродливу жінку найбільше асоціюють із зовнішніми характеристиками (струнка, брюнетка, карі очі, приваблива), внутрішніми якостями (жіночна, щира, ніжна, природня, усміхнена), інтелектуальними особливостями (розумна, з почуттям гумору, освічена), а також ознакою віку (молода).

- фемінні українці вродливу жінку асоціюють із зовнішніми ознаками (доглянута, красива, витончена, елегантна), з характеристиками успішності та творчості (успішна, творча, натхненна, вихована), з характеристиками особистісними (жіночна, ніжна, природня, активна, щаслива, кохана) і ознакою віку (молода).

- андрогінні українці вродливу жінку асоціюють з зовнішніми характеристиками (струнка, симпатична, доглянута, стильна, вишукана), з характеристиками оптимістичності (запальна, весела, життєрадісна, оптимістка), а також із характеристиками ділової жінки (бізнес-леді, впевнена, вихована, розумна).

Аналізуючи результати українців, можна зробити висновки, що існують як спільні, так і відмінні характеристики вродливої жінки, а саме:

- категорія «зовнішній вигляд» присутня у представників всіх соціальних статей, проте асоціації в даній категорії дещо різняться між собою;

- варто зазначити, що окрім спільних груп характеристик існують також відмінні, притаманні певному гендеру. Так, у маскулінних осіб зустрічаються характеристики вродливої жінки, пов'язані із інтелектуальністю; у фемінних осіб – характеристики успішності та творчості; у андрогінних осіб – характеристики ділової жінки та характеристики оптимізму.

Таблиця 3.8.

Спільні та відмінні асоціації українців

Асоціації українців		
Маскулінні	Фемінні	Андрогінні
Спільні асоціації		
<div> <div></div> <div>ніжна</div> </div>		
Відмінні асоціації		
Жіночна	Красива	Запальна
Приваблива	Успішна	Симпатична
Щира	Щаслива	Бізнес-леді
З почуттям гумору	Кохана	Вишукана
Молода	Активна	Життєрадісна
Спокуслива	Витончена	Оптимістична
Карі очі	Натхненна	Приємна
Брюнетка	Творча	Стильна
		Впевнена

Варто зазначити, що розподіл на соціальну стать відбувся наступним чином: серед маскулінних осіб – 21 чоловік та 2 жінки, серед фемінних осіб – 18 жінок та 1 чоловік, серед андрогінних осіб – 5 жінок та 3 чоловіка (див. рис.3.15.).

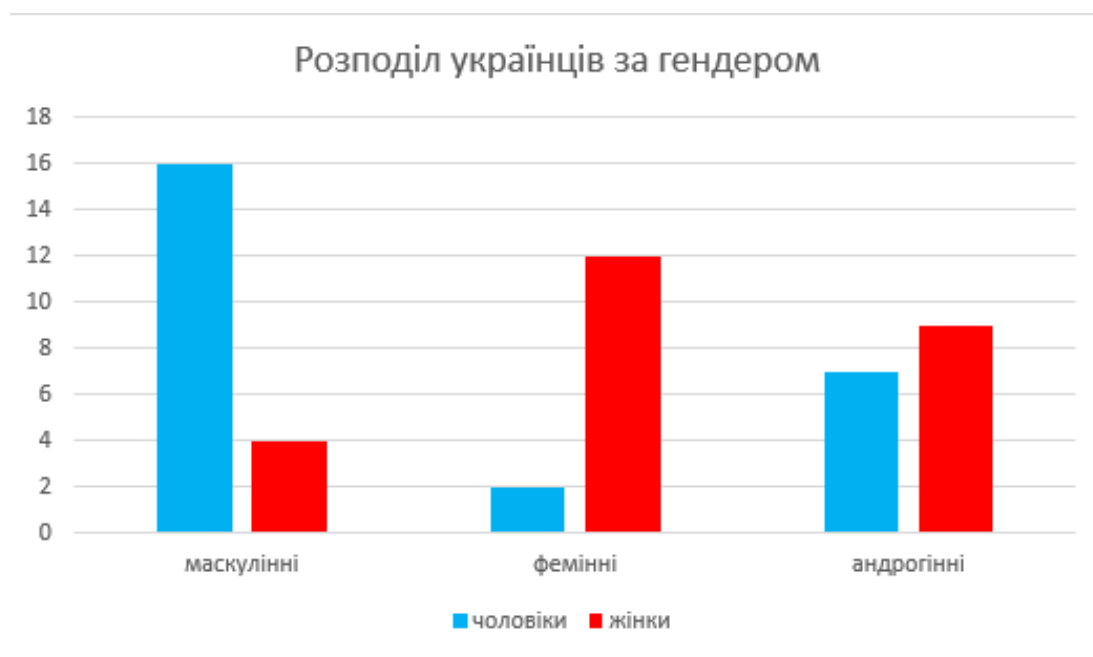

Рис. 3.15. Розподіл українців за гендером

Окрім аналізу гендерних відмінностей, варто також зазначити про крос-культурні відмінності, оскільки у дослідженні брали участь представники 2 національностей (українці та поляки). Отже, за результатами дослідження можна зробити висновок, що існують певні крос-культурні відмінності в уявленнях про вродливу жінку, які проявляються в наступному:

- як поляки, так і українці вродливу жінку асоціюють в першу чергу із зовнішніми характеристиками, однак маскулінні поляки вбачають вродливу жінку блондинкою, з довгими ногами, українці ж асоціюють вродливу жінку із брюнеткою з карими очима. Також маскулінні поляки вродливу

жінку наділяють сексуальними характеристиками, а маскулінні українці – інтелектуальними.

- фемінні поляки у зовнішності звертають увагу на гарний макіяж, красиву зачіску, гладку шкіру та довге волосся, фемінні українці – красива, доглянута, витончена. Також у фемінних поляків вродлива жінка асоціюється із ознаками активності та енергійності, а в фемінних українців – із ознаками успішності та творчості, а також робиться акцент на віці (молода).

- андрогінні поляки вродливу жінку бачать високою, красивою, стильною та стрункою, андрогінні українці уявляють вродливу жінку стрункою, симпатичною, вишуканою та стильною.

В категорії «зовнішність» надто відмінних ознак немає, однак для андрогінних поляків також важливо аби вродлива жінка була також освічена та була незалежною. Натомість для андрогінних українців важливо аби вродлива жінка була позитивно налаштована та мала якості ділової жінки.

Аналізуючи схожі та відмінні характеристики в уявленнях про вродливу жінку, варто звернути увагу на крос-культурні відмінності по різних гендерним групам.

Таблиця 3. 9.

Порівняльна характеристика асоціацій між маскулінними поляками та українцями

Маскулінні поляки	Маскулінні українці
Струнка	Струнка
Розумна	Жіночна
Усміхнена	Приваблива
Довге волосся	Усміхнена
Довгі ноги	Брюнетка
Доглянута	Розумна
З почуттям гумору	Щира

Блондинка	Енергійна
Карі очі	З почуттям гумору
Ніжна	Карі очі
Природня	Ніжна
Пристрасна	Освічена
Сексуальна	Природня
Гарні парфуми	Молода
приваблива	Спокуслива

За результатами маскулінних поляків та маскулінних українців можна зауважити, що існує багато спільних характеристик вродливої жінки, а саме: струнка, розумна, усміхнена, з почуттям гумору, ніжна, природня, приваблива, карі очі.

Однак, слід зауважити, що існують і якісно відмінні характеристики вродливої жінки.

Маскулінні поляки вродливу жінку вбачають з довгим волоссям та довгими ногами, блондинкою, пристрасною, сексуальною, з гарними парфумами.

Маскулінні ж українці наділяють вродливу жінку такими відмінними характеристиками: жіночна, брюнетка, щира, енергійна, освічена, молода, спокуслива.

Виходячи з цього, можна зробити висновок, що як маскулінні українці, так і поляки вродливу жінку асоціюють із зовнішніми ознаками, а також і з внутрішніми якостями.

Таблиця 3.10

Порівняльна характеристика асоціацій між фемінними поляками та українцями

Фемінні поляки	Фемінні українці
Струнка	Доглянута
Довге волосся	Красива
Розумна	Успішна

Усміхнена	Щаслива
Гарний макіяж	Вихована
Довгі ноги	Кохана
Доглянута	Жіночна
Весела	Ніжна
Впевнена	Природня
Гладка шкіра	Активна
Ніжна	Витончена
Приваблива	Елегантна
Елегантна	Молода
Енергійна	Натхненна
Гарна зачіска	Творча

За результатами фемінних поляків та фемінних українців можна зробити висновок, що існує більше відмінних ознак вродливої жінки, однак присутні і спільні характеристики.

Як фемінні поляки, так і українці вродливу жінку вважають доглянутою, ніжною та елегантною. Істотно більше відмінних ознак.

Так, фемінні поляки вродливу жінку уявляють стрункою, з довгим волоссям, розумною, усміхненою, з гарним макіяжем та довгими ногами, веселою, впевненою, з гладкою шкірою та гарною зачіскою, енергійною.

На відміну від поляків, фемінні українці вродливу жінку уявляють красивою, успішною, щасливою, вихованою, коханою, жіночною, природною, активною, витонченою, молодю, натхненною, творчою.

Тобто, можна зробити висновок, що існують певні відмінності у сприйманні вродливої жінки.

Таблиця 3.11

**Порівняльна характеристика асоціацій між андрогінними
поляками та українцями**

Андрогінні поляки	Андрогінні українці
Весела	Струнка
Струнка	Запальна
Вихована	Розумна
Красива	Ніжна
Незалежна	Симпатична
Освічена	Бізнес-леді
Приваблива	Весела
Висока	Вихована
Дбайлива	Вишукана
Елегантна	Доглянута
Лагідна	Життєрадісна
Мила	Оптимістка
Приємна	Приємна
Стильна	Стильна
Розумна	Впевнена

За результатами андрогінних поляків та андрогінних українців можна зробити висновок, що існують як спільні, так і відмінні характеристики вродливої жінки.

До спільних відносяться наступні: весела, струнка, вихована, приємна, стильна.

Окрім цього андрогінні поляки наділяють вродливу жінку суто відмінними якостями: красива, незалежна, приваблива, висока, дбайлива, лагідна, мила.

Андрогінні українці теж виділяють ряд відмінних характеристик, а саме: запальна, симпатична, бізнес-леді, вишукана, доглянута, життєрадісна, оптимістка, впевнена.

Оскільки у дослідженні брали участь чоловіки і жінки, варто зазначити про статеві особливості сприймання вродливої жінки.

Якщо проаналізувати отримані результати, то можна зробити висновок, що у чоловіків та жінок бачення вродливої жінки має як спільні характеристики, так і відмінні.

Як жінки, так і чоловіки вродливу жінку асоціюють із такими ознаками: струнка, розумна, доглянута, ніжна.

Жінки більшою мірою вважають, що вродлива жінка має бути веселою, впевненою, щирою, коханою, щасливою, творчою, дбайливою, з гарним макіяжем та зачіскою.

Тобто можна зазначити, що більшість ознак належать до внутрішніх характеристик.

Чоловіки ж вродливу жінку асоціюють переважно із зовнішніми характеристиками: карі очі, сексуальна, спокуслива, приваблива, молода, брюнетка, блондинка, довгі ноги, красива, з почуттям гумору.

Отже, можна зазначити, що жінки вродливу жінку асоціюють переважно із внутрішніми характеристиками, а чоловіки – із зовнішніми.

Висновки до третього розділу

У третьому розділі роботи було здійснено аналіз та інтерпретацію результатів дослідження.

Після здійснення факторизації даних, було здійснено реконструкцію факторів на факторно-семантичних полях.

Таким чином, було виявлено, що існують як спільні, так і відмінні характеристики в уявленнях про вродливу жінку в поляків та українців.

Таким чином, маскулінні поляки вродливу жінку найбільше асоціюють із такими характеристиками як розумна, усміхнена та з почуттям гумору.

Також важливими є такі характеристики як струнка, приваблива, однак дані ознаки протиставляються ознакам доглянута та з довгим волоссям. За даними третього фактору для маскулінних осіб важливо аби вродлива жінка була природньою та ніжною. Також важливим для маскулінних поляків є те, щоб жінка мала гарні парфуми.

Таким чином, фемінні поляки вродливу жінку найбільше асоціюють із такими характеристиками як енергійна та уміхнена, тобто ці ознаки є проявом певної активності особистості. Значно важливими є такі характеристики як струнка, елегантна, однак дані ознаки протиставляються ознаці приваблива. За даними третього фактору для фемінних осіб важливо аби вродлива жінка була доглянутою та з гарним макіяжем, що є ознаками зовнішнього вигляду. Також важливим для фемінних поляків є те, щоб вродлива жінка була впевненою у собі.

Таким чином, андрогінні поляки вродливу жінку найбільше асоціюють із такими характеристиками як струнка, стильна, красива, приваблива, елегантна, що є свідченням того, що для них важливу роль відіграють зовні риси жінки та її вигляд.

Однак, ці характеристики протиставляються характеристиці високої жінки. Також важливими є такі характеристики як весела, освічена, приємна, однак дані ознаки протиставляються таким ознакам: вихована, розумна, мила.

За даними третього фактору для андрогінних осіб важливо аби вродлива жінка була дбайливою та лагідною, що є ознаками гарного та турботливого відношення, однак ці характеристики протиставляються між собою.

Таким чином, маскулінні українці вродливу жінку найбільше асоціюють із такими характеристиками як приваблива, брюнетка, природня, карі очі, спокуслива, усміхнена, що відображають особливості зовнішнього вигляду жінки.

Також важливими є такі характеристики як розумна, з почуттям гумору та освчена, що означає, що важлива аби жінка була інтелектуально обізнаною. За даними третього фактору для маскулінних осіб важливо аби вродлива жінка була молодого, жіночною та ніжною, що вказує на вікові особливості, а також певні риси характеру.

Таким чином, фемінні українці вродливу жінку найбільше асоціюють із такими характеристиками як доглянута, елегантна, витончена та жіночна. Також важливими є такі характеристики як успішна та натхненна, однак дані ознаки протиставляються ознаці вихованості. За даними третього фактору, фемінні особи вважають, що вродлива жінка має бути коханою та щасливою.

Таким чином, андрогінні українці вродливу жінку найбільше асоціюють із такими характеристиками як симпатична, вишукана, розумна, стильна та приємна, що є показником того, що вони цінують певні зовнішні риси, а також манери у спілкуванні та поведінці.

Також важливими є такі характеристики як запальна та життєрадісна, однак дані ознаки протиставляються ознаці весела. За даними третього фактору для андрогінних осіб важливо аби вродлива жінка була впевненою у собі, а також асоціюється із бізнес-леді. Також важливим для андрогінних українців є те, щоб вродлива жінка була розумною та вихованою.

ВИСНОВКИ

В ході дослідження гендерних відмінностей в уявленнях про вродливу жінку було виконано усі завдання, що були поставлені на початку роботи, а саме:

1. За допомогою теоретичного аналізу літератури було проаналізовано поняття «стать» та «гендер», насамперед, зазначено, що ці поняття не є тотожними та описано особливості кожного поняття; охарактеризовано поняття гендерних стереотипів у суспільстві. Загалом виділяють 3 основні групи гендерних стереотипів: 1) стереотипи маскулінності/фемінності (мужності/жіночності); 2) стереотипи пов'язані із закріпленням певних соціальних ролей в різних сферах життєдіяльності людини; 3) стереотипи, що відображають відмінності між жінками та чоловіками у здійсненні певних видів діяльності. А також було проаналізовано поняття вроди у літературі та описано уявлення людей про красу у різні часи.

2. Було підібрано методи дослідження, а саме: *теоретичні* – аналіз психологічної літератури з проблеми дослідження; *емпіричні* - асоціативний експеримент та статеворольовий опитувальник С.Бем; *методи математичної статистики* – факторний аналіз.

3. У ході дослідження було встановлено гендерні та крос-культурні відмінності в уявленнях про вродливу жінку.

Аналізуючи результати поляків можна зазначити, що існують як спільні, так і відмінні ознаки у сприйманні вродливої жінки, що проявляються в наступному:

1) у досліджуваних всіх гендерних груп виокремилися зовнішні характеристики, проте кожна група вкладає різний зміст у дану категорію;

2) також у всіх гендерних групах спостерігалися внутрішньоособистісні характеристики;

3) окрім спільних груп характеристик існують також відмінні, притаманні певному гендеру.

Так, у маскулінних осіб зустрічаються характеристики вродливої жінки, пов'язані із сексуальним змістом; у фемінних осіб – характеристики активності; у андрогінних осіб – характеристики освіченості.

Аналізуючи результати українців, можна зробити висновки, що існують як спільні, так і відмінні характеристики вродливої жінки, що проявляються в наступному:

1) група характеристик «зовнішній вигляд» присутня у представників всіх гендерних груп, проте асоціації в даній категорії дещо різняться між собою;

2) варто зазначити, що окрім спільних груп характеристик існують також відмінні, притаманні певному гендеру. Так, у маскулінних осіб зустрічаються характеристики вродливої жінки, пов'язані із інтелектуальністю; у фемінних осіб – характеристики успішності та творчості; у андрогінних осіб – характеристики ділової жінки та характеристики оптимізму.

Встановлено, що існують певні крос-культурні відмінності в уявленнях про вродливу жінку, які проявляються в наступному:

- як поляки, так і українці вродливу жінку асоціюють в першу чергу із зовнішніми характеристиками, однак маскулінні поляки вбачають вродливу жінку блондинкою, з довгими ногами, українці ж асоціюють вродливу жінку із брюнеткою з карими очима. Також маскулінні поляки вродливу жінку наділяють сексуальними характеристиками, а маскулінні українці – інтелектуальними.

- фемінні поляки у зовнішності звертають увагу на гарний макіяж, красиву зачіску, гладку шкіру та довге волосся, фемінні українці вважають, що вродлива жінка має бути красивою, доглянутою, витонченою. Також у фемінних поляків вродлива жінка асоціюється із ознаками активності та

енергійності, а в фемінних українців – із ознаками успішності та творчості, а також звертається увага на ознаки віку (молода).

- андрогінні поляки вродливу жінку уявляють високою, красивою, стильною та стрункою, андрогінні українці бачать вродливу жінку стрункою, симпатичною, вишуканою та стильною. В категорії «зовнішність» суттєво відмінних ознак немає, однак для андрогінних поляків також важливо аби вродлива жінка була освічена та незалежна. Натомість для андрогінних українців важливо аби вродлива жінка була позитивно налаштована та мала якості ділової жінки.

Оскільки у дослідженні брали участь чоловіки і жінки, варто зазначити про статеві особливості сприймання вродливої жінки.

Проаналізувавши отримані дані, ми зробили висновок, що у чоловіків та жінок існують як спільні, так і відмінні характеристики в уявленні про вродливу жінку.

До спільних характеристик вродливої жінки можна віднести наступні: струнка, розумна, доглянута, ніжна.

Що стосується статевих відмінностей, то вони проявляються в наступному:

- Жінки більшою мірою вважають, що вродлива жінка має бути веселою, впевненою, щирою, коханою, щасливою, творчою, дбайливою, з гарним макіяжем та зачіскою.

Тобто можна зробити висновок, що більшість ознак належать до внутрішніх характеристик.

- Чоловіки ж вродливу жінку асоціюють переважно із зовнішніми характеристиками: карі очі, сексуальна, спокуслива, приваблива, молода, брюнетка, блондинка, довгі ноги, красива, з почуттям гумору.

Отже, можна зазначити, що жінки вродливу жінку асоціюють переважно із внутрішніми характеристиками, а чоловіки – із зовнішніми.

Згідно з отриманими результатами дослідження, наша гіпотеза підтвердилась частково, оскільки існують як спільні, так і відмінні характеристики в явленнях про вродливу жінку у маскулінних, фемінних та андрогінних осіб.

Проведене дослідження не вичерпує усієї глибини поставленої проблеми.

Перспективи подальшої науково-дослідної роботи вбачаємо у розробці просвітницького тренінгу «Вродлива жінка: яка вона?» із врахуванням крос-культурних відмінностей.

Список використаних джерел

1. Аткинсон Р. Л. Введение в психологию / Р. Л. Аткинсон, Р. С. Аткинсон, Э. Е. Смит. – СПб: Прайм-Еврознак, 2007. – 672 с.
2. Балакірєва О. Гендерний аналіз ціннісних орієнтацій в українському суспільстві // Формування гендерного паритету в контексті сучасних соціально-економічних перетворень: Матеріали міжнародної науково-практичної конференції (м. Київ, 5–7 грудня 2002 р.) – К.: Державний ін-т проблем сім'ї та молоді; Український ін-т соціальних досліджень, 2002. – С. 22–24.
3. Бем С. Линзы гендера: Трансформация взглядов на проблему неравенства полов / С. Бем. – М: Российская политическая энциклопедия (РОССПЭН), 2004. – 336 с.
4. Бендас Т. В. Гендерная психология: Учебное пособие / Т. В. Бендас. – СПб: Питер, 2006. – 431 с.
5. Берн Ш. Гендерная психология / Ш. Берн. – СПб: Прайм-ЕВРОЗНАК, 2001. – 320 с.
6. Берри Д. Кросс-культурная психология. Исследования и применение / Д. Берри, А. Пуртинга, Х. Сигалл Маршалл. – Харьков: Гуманитарный центр, 2007. – 560 с.
7. Беспямятных Н. Н. Методология кросс-культурного анализа: базовые концепты, направления и перспективы исследований / Н. Н. Беспямятных. – 2008. – №1. – С. 11–19.
8. Блохина Н. А. Понятие гендера: становление, основные концепции и представления [Электронный ресурс] / Н. А. Блохина. – 2003. – Режим доступа до ресурсу: <http://www.gender-cent.ryazan.ru/blohina.htm>.
9. Болохова М. Тендерный анализ идеализированных представлений о физической привлекательности Текст. /М.Болохова// Вестник ВГУЭС, Цетр тендерных исследований, 2006. №3. С. 46-51.

10. Боровцова М.С. Гендерна ідентичність особистості: теоретичний аналіз/ М.С.Боровцова// Вісник Одеського національного університету. Психологія.- 2011.- Т.16, Вип.17.- С. 19-29.
11. Буракова М. В. Интерпретация маскулинности-феминности внешнего облика женщины (на примере прически) : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. псих. наук : спец. 19.00.05 "Социальная психология" / Буракова М. В. – Ростов-на-Дону, 2000. – 24 с.
12. Буткевич О. В. Красота: природа, сущность, формы / О. В. Буткевич. – Ленинград: Художник РСФСР, 1979. – 438 с.
13. Бутковская М. Л. Антропология пола / М. Л. Бутковская. – Фрязино: Век2, 2013. – 256 с.
14. Вейнингер О. Пол и характер / О. Вейнингер., 2011. – 512 с. – (Psychology).
15. Виноградова Т. В. Сравнительное исследование познавательных процессов у мужчин и женщин: роль биологических факторов / Т. В. Виноградова, В. В. Семенов. // Вопросы психологии. – 1993. – №2.
16. Воронцов Д. В. Гендерная психология общения / Д. В. Воронцов. – Ростов-на-Дону: Южный федеральный университет, 2008. – 208 с.
17. Гейманс Г. Психология женщины / Г. Гейманс. – СПб: Изд-во О. Богдановой, 1911. – 248 с.
18. Гидденс Э. Социология / Э. Гидденс. – М: Эдиториал УРСС, 1999. – 704 с.
19. Гнатенко П. И. Национальная психология / П. И. Гнатенко. – Днепропетровск: Полиграфист, 2000. – 212 с.
20. Горбунова В. В. Структура психосемантичного дослідження / В. В. Горбунова. // Соціальна психологія. – 2007. – №1. – С. 170–178.
21. Горностай П. П. Гендерний розвиток та гендерна ідентичність особистості, особливості чоловічої та жіночої соціалізації [Електронний

- ресурс] / П. П. Горностай. – 2003. – Режим доступа до ресурсу: <http://gorn.kiev.ua/publ21.htm>.
22. Горностай П. П. Психология личности: словарь-справочник / П. П. Горностай, Т. М. Титаренко. – К: Рута, 2001. – 320 с.
 23. Горностай П. П. Ресурсы женственности и мужественности / П. П. Горностай. // Журнал практического психолога. – 2003. – №6. – С. 51–55.
 24. Горностай П.П. Гендерна соціалізація та становлення гендерної ідентичності // Основи теорії гендеру: Навчальний посібник. – К.: “К.І.С.”, 2004. – С.132-155.
 25. Гросс Э. Изменяя очертания тела / Э. Гросс // Введение в гендерные исследования / Э. Гросс. – СПб: Алетейя, 2001. – С. 559–625.
 26. Грошев И. В. Особенности речевого поведения мужчин и женщин / И. В. Грошев. // Вопросы психологии. – 2013. – №2. – С. 80–93.
 27. Денисевич О. В. Вільний асоціативний експеримент як засіб дослідження особливостей формування мовної картини світу / О. В. Денисевич. // Психолінгвістика. – 2011. – №7. – С. 92–97.
 28. Джамбаева Ж. А. Ассоциативный эксперимент: методологические основы / Ж. А. Джамбаева. // Вестн. Евраз. нац. ун-та им. Л. Н. Гумилева. – 2013. – №1. – С. 17–21.
 29. Ильин Е. П. Дифференциальная психофизиология мужчины и женщины / Е. П. Ильин. – СПб: Питер, 2003. – 544 с.
 30. Ильин Е. П. Пол и гендер / Е. П. Ильин. – СПб: Питер, 2010. – 688 с.
 31. Кіммел М. Гендероване суспільство / М. Кіммел. – К: Сфера, 2003. – 494 с.
 32. Клецина И.С. Гендерная психология / И.С.Клецина. - СПб: Питер, 2009. - 496 с.
 33. Кон И. С. Меняющиеся мужчины в изменяющемся мире / И. С. Кон. // ЭО. – 2010. – №6. – С. 99–114.

34. Кон И. С. Психология половых различий / И. С. Кон. // Вопросы психологии. – 1981. – №2. – С. 47 — 57.
35. Копыленко М.М. Об «аспирине» и товарных знаках / М.М.Копыленко //Актуальные проблемы лингвистики. - Алматы: КазГУМО и МЯ, 1998.- с.246
36. Кочарян А. С. Личность и половая роль (симптомокомплекс маскулинности/феминности в норме и патологии) / А. С. Кочарян. – Харьков: Основа, 1996. – 127 с.
37. Лабунская В. А. Феминность-маскулинность внешнего облика женщин (психосемантический анализ образов причесок) / В. А. Лабунская, М. В. Буракова. // Ростовский университет. – 1998. – №2. – С. 376–394.
38. Лабунская В. А. Экспрессия человека: общение и межличностное познание / В. А. Лабунская. – Ростов на Дону: Феникс, 1999. – 608 с.
39. Лавриненко Н. В. Гендерні стереотипи масової свідомості / Н. В. Лавриненко // Українське суспільство: моніторинг – 2000 р. Інформаційно- аналітичні матеріали / за ред. В.М.Ворони, А.О.Ручки. – К: Інститутт соціології НАН України, 2000.
40. Лебедева Н. М. Этническая и кросс-культурная психология: Учебник для высших учебных заведений / Н. М. Лебедева. – М: МАКС Пресс, 2011. – 423 с.
41. Луков В. А. Гендерный конфликт: система понятий / В. А. Луков, В. Н. Кириллина. // Знание. Понимание. Умение. – 2005. – №1. – С. 86–101.
42. Лурия А. Р. Язык и сознание / А. Р. Лурия. – М: МГУ, 1979. – 320 с.
43. Лушпай Л. Поняття маскулінності в дослідженнях британських вчених: педагогічний аспект [Електронний ресурс] / Л. Лушпай. – 2011. – Режим доступу до ресурсу: <http://kulturolog.org.ua/publications/-p-article/345-2011-02-25-17-14-54.html>.

44. Макарова Н. Г. Половые и гендерные различия мужчин и женщин, особенности их изучения / Н. Г. Макарова. // Вестник РУДН Сер. "Психология и педагогика". – 2007. – №2. – С. 40–43.
45. Малес Л. В. Основы теорії гендеру: навчальний посібник / Л. В. Малес. – К: К.І.С., 2004. – 536 с.
46. Маренков А. В. Социология стереотипов / А. В. Маренков. – Екатеринбург: Урал, 2001. – С. 35-46.
47. Мацумото Д. Психология и культура / Д. Мацумото. – СПб: Питер, 2003. – 720 с.
48. Медина Д. Правила мозга. Что стоит знать о мозге вам и вашим детям / Д. Медина; пер. с англ. К.Ивановой. – М: Манн, Иванов и Фербер, 2014. – 304 с.
49. Мид М. Культура и мир детства / М. Мид. – М, 1988.
50. Мильталер Ю. Что такое красота? Введение в эстетику / Ю. Мильталер. – М: КомКнига, 2007. – 120 с.
51. Мойр Э. Пол мозга / Э. Мойр, Д. Джессл; пер.с англ М.Скороходова. – М: Delta, 1992. – 60 с.
52. Музика О. Л. Курсові роботи з психології: Навчальний посібник для студентів вищих навчальних закладів / О. Л. Музика. – Житомир: ЖДУ ім. І. Франка, 2007. – 106 с.
53. Петренко В.Ф. Асоциативний експеримент // В.Ф. Петренко. Психосемантика сознания. – М.: Изд-во МГУ, 1988. – С. 47-49.
54. Петровский А. В. Общая психология / А. В. Петровский. – М: Просвещение, 1976. – 479 с.
55. Погонцева Д. В. Влияние различных составляющих физического облика человека на оценку степени его привлекательности / внешней красоты / Д. В. Погонцева. // «КРЕДО». – 2007. – С. 54.

56. Погонцева Д. В. Красивая женщина: социально-демографический анализ представлений / Д. В. Погонцева. // Социальная психология и общество. – 2011. – №1. – С. 73–82.
57. Погонцева Д. В. Красота как междисциплинарный объект исследований / Д. В. Погонцева. // Концепт. – 2013. – №5. – С. 1–6.
58. Погонцева Д. В. Представления современной молодежи о внешней красоте женщины / Д. В. Погонцева. // Российский психологический журнал. – 2008. – №4. – С. 110–112.
59. Погонцева Д. В. Социально-психологические особенности представлений женщин о красивой женщине: дис. канд. псих.наук / Погонцева Д. В. – Ростов-на-Дону, 2010.
60. Погонцева Д. В. Эталоны красоты современной молодежи / Д. В. Погонцева. // Северо-Кавказский психологический вестник. – 2013. – №11. – С. 17–19.
61. Попова Т. В. Ассоциативный эксперимент в психологии / Т. В. Попова. – Москва: ФЛИНТА, 2011. – 80 с.
62. Почебут Л. Г. Кросс-культурная и этническая психология / Л. Г. Почебут. – СПб: Питер, 2012. – 336 с.
63. Почебут Л. Г. Этническое и социальное в природе человека // Актуальные проблемы этнической психологии / Под ред. А. Ф. Шикун, Ю. П. Платонова. Тверь: Изд-во Тверского гос. ун-та, 1992. С. 42–48.
64. Рамси Н. Психология внешности / Н. Рамси, Д. Харкорт. – СПб: Питер, 2009. – 256 с.
65. Сафин В. Ф. Динамика оценочных эталонов в подростковом и юношеском возрасте / В. Ф. Сафин // Вопросы психологии. 1982. №1. с. 68–75.
66. Сергеевкова О. П. Загальна психологія / О. П. Сергеевкова. – К: Центр учбової літератури, 2012. – 296 с.

67. Стефаненко Т. Г. Этнопсихология. Практикум / Т. Г. Стефаненко. – М: Аспект Пресс, 2008. – 208 с.
68. Сурмач О. Я. Асоціативний експеримент та вербальні асоціації у психолінгвістичних дослідженнях / О. Я. Сурмач. // Наукові записки [Національного університету "Острозька академія"]. Сер. : Філологічна. – 2012. – №29. – С. 22–24.
69. Суэми В. Психология красоты и привлекательности / В. Суэми, А. Фернхейм. – СПб: Питер, 2009. – 240 с.
70. Суэми В. Психология красоты и привлекательности / В. Суэми, А. Фернхейм. – СПб: Питер, 2009. – 240 с.
71. Шевченко Л. А. Гендерная психология / Л. А. Шевченко. – Харьков: МИТ, 2004. – 100 с.
72. Эриксон Э. Идентичность: Юность и кризис: Пер. с англ / Э. Эриксон. – М: Прогресс, 1996. – 344 с.
73. Янчук В. А. Методология, теория и метод в современной социальной психологии и персонологии: Интегративно-эклектический подход / В. А. Янчук. – Минск: Бестпринт, 2000. – 420 с.
74. Bem S. The Lenses of Gender: Transforming the Debate on Sexual Inequality / Bem. // Yale University Press. – 1993. – С. 2–5.
75. Fausto-Sterling A. The Five Sexes: Why male and female are not enough / Fausto-Sterling. // New York Academy of Sciences. – 1993. – С. 20–25.
76. Harbovska I. Characteristic of the concepts of «sex» and «gender» in the psychological literature /I.Harbovska// Перспективи розвитку професійно спрямованої іншомовної освіти в мультикультурному просторі: збірник матеріалів Міжнародної науково-практичної студентської конференції для студентів немовних спеціальностей. - Житомир: ФО-П Левковець Н.М., 2017. -188 с.

ДОДАТКИ

Додаток А

Бланк асоціативного експерименту

Інструкція: назвіть 10 асоціацій, які у Вас виникають на слово-стимул «вродлива жінка».

Вік - _____

Стать - чоловіча ☐ ; жіноча ☐

1. _____
2. _____
3. _____
4. _____
5. _____
6. _____
7. _____
8. _____
9. _____
10. _____

Додаток Б. Бланк для оцінки важливості ознак досліджуваними

Додаток Б.1

Бланк для оцінки важливості ознак вродливої жінки маскулінних поляків

Інструкція: перед Вами перелік ознак, які характеризують вродливу жінку. Оцініть, будь ласка, їх важливість за 10 бальною шкалою (10 балів - ознака для Вас найважливіша, 0 – відповідно, найменш важлива).

Вік -

Стать –

№	Ознака	Ваша оцінка
1	струнка	
2	Розумна	
3	Усміхнена	
4	Довге волосся	
5	Довгі ноги	
6	Доглянута	
7	З почуттям гумору	
8	Блондинка	
9	Карі очі	
10	Ніжна	
11	Природня	
12	Пристрасна	
13	Сексуальна	
14	Гарні парфуми	
15	приваблива	

Додаток Б.2

Бланк для оцінки важливості ознак вродливої жінки фемінних поляків

Інструкція: перед Вами перелік ознак, які характеризують вродливу жінку.

Оцініть, будь ласка, їх важливість за 10 бальною шкалою (10 балів - ознака для Вас найважливіша, 0 – відповідно, найменш важлива).

Вік -

Стать –

№	Ознака	Ваша оцінка
1	Струнка	
2	Довге волосся	
3	Розумна	
4	Усміхнена	
5	Гарний макіяж	
6	Довгі ноги	
7	Доглянута	
8	Весела	
9	Впевнена	
10	Гладка шкіра	
11	Ніжна	
12	Приваблива	
13	Елегантна	
14	Енергійна	
15	Грана зачіска	

Додаток Б.3

**Бланк для оцінки важливості ознак вродливої жінки андрогінних
поляків**

Інструкція: перед Вами перелік ознак, які характеризують вродливу жінку. Оцініть, будь ласка, їх важливість за 10 бальною шкалою (10 балів - ознака для Вас найважливіша, 0 – відповідно, найменш важлива).

Вік -

Стать –

№	Ознака	Ваша оцінка
1	Весела	
2	Струнка	
3	Вихована	
4	Красива	
5	Незалежна	
6	Освічена	
7	Приваблива	
8	Висока	
9	Дбайлива	
10	Елегантна	
11	Лагідна	
12	Мила	
13	Приємна	
14	Стильна	
15	Розумна	

Додаток Б.4

**Бланк для оцінки важливості ознак вродливої жінки маскулінних
українців**

Інструкція: перед Вами перелік ознак, які характеризують вродливу жінку. Оцініть, будь ласка, їх важливість за 10 бальною шкалою (10 балів - ознака для Вас найважливіша, 0 – відповідно, найменш важлива).

Вік -

Стать –

№	Ознака	Ваша оцінка
1	Струнка	
2	Жіночна	
3	Приваблива	
4	Усміхнена	
5	Брюнетка	
6	Розумна	
7	Щира	
8	Енергійна	
9	З почуттям гумору	
10	Карі очі	
11	Ніжна	
12	Освічена	
13	Природна	
14	Молода	
15	Спокуслива	

Додаток Б.5

Бланк для оцінки важливості вродливої жінки фемінними українцями

Інструкція: перед Вами перелік ознак, які характеризують вродливу жінку.

Оцініть, будь ласка, їх важливість за 10 бальною шкалою (10 балів - ознака для Вас найважливіша, 0 – відповідно, найменш важлива).

Вік -

Стать –

№	Ознака	Ваша оцінка
1	Доглянута	
2	Красива	
3	Успішна	
4	Щаслива	
5	Вихована	
6	Кохана	
7	Жіночна	
8	Ніжна	
9	Природна	
10	Активна	
11	Витончена	
12	Елегантна	
13	Молода	
14	Натхненна	
15	Творча	

Додаток Б.6

**Бланк для оцінки важливості ознак вродливої жінки андрогінними
українцями**

Інструкція: перед Вами перелік ознак, які характеризують вродливу жінку. Оцініть, будь ласка, їх важливість за 10 бальною шкалою (10 балів - ознака для Вас найважливіша, 0 – відповідно, найменш важлива).

Вік -

Стать –

№	Ознака	Ваша оцінка
1	Струнка	
2	Запальна	
3	Розумна	
4	Ніжна	
5	Симпатична	
6	Бізнес-леді	
7	Весела	
8	Вихована	
9	Вишукана	
10	Доглянута	
11	Життєрадісна	
12	Оптимістка	
13	Приємна	
14	Стильна	
15	Впевнена	

Додаток В. Частотний аналіз результатів

Додаток В.1

Частотний аналіз результатів маскулінних поляків

Pol_MASK_quer	
Поле1	Kilkist
струнка	14
розумна	8
усміхнена	8
довге волосся	7
довгі ноги	6
доглянута	6
з почуттям гумору	6
блондинка	5
карі очі	5
ніжна	5
природня	5
пристрасна	5
сексуальна	5
впевнена	4
гарний макіяж	4
гарні парфуми	4
енергійна	4
молода	4
приваблива	4
спортивна	4
великі очі	3
висока	3
вихована	3
засмагла	3
красива	3
червона помада	3
блакитні очі	2
гарні груди	2
гарно одягнена	2
гладка шкіра	2
зріла	2
інтелігентна	2
культурна	2
модель	2
модна	2
нафарбовані губи	2

Pol_MASK_quer	
Поле1	Kilkist
пронизливий погляд	2
симпатична	2
стильна	2
таємнича	2
чутлива	2
чуттєва	2
щира	2
атлетична	1
білі зуби	1
благополучна	1
весела	1
винахідлива	1
витончена	1
витонченість	1
відома	1
гарні вії	1
гарні сідниці	1
гарно готує	1
делікатна	1
добра	1
добре вихована	1
добре одягнена	1
доглянуті нігті	1
дотик	1
дружня	1
душевна	1
елегантна	1
емпатійна	1
жіночна	1
загадкова	1
заміжня	1
запальна	1
здорова	1
зірка	1
зрілість	1
індивідуальність	1

Pol_MASK_quer	
Поле1	Kilkist
квітка	1
красуня	1
кучеряве волосся	1
легінси	1
любов	1
людина	1
манерна	1
натуральний колір волосся	1
не нафарбована	1
невимушена	1
незалежна	1
оригінальна	1
освічена	1
особливість	1
підтягнута	1
пластична	1
приємна	1
приємний голос	1
принцеса	1
природні губи	1
пряме волосся	1
радість	1
самодостатня	1
світла шкіра	1
смілива	1
спідниця	1
срунка	1
тепло	1
успішна	1
хвилясте волосся	1
худа	1
червоне плаття	1
чорне плаття	1
чорне плаття	1
Шпильки	

Сучасна	1
---------	---

незвична	1
----------	---

Червона сукня	1
---------------	---

Додаток В.2

Частотний аналіз результатів фемінних поляків

Pol_FEM_quer	
Поле1	Kilkist
струнка	11
довге волосся	8
розумна	8
усміхнена	8
гарний макіяж	5
довгі ноги	5
доглянута	5
весела	4
впевнена	4
гладка шкіра	4
ніжна	4
приваблива	4
гарна зачіска	3
елегантна	3
енергійна	3
мила	3
світла шкіра	3
чарівна	3
шпильки	3
блондинка	2
великі очі	2
висока	2
інтелігентна	2
карі очі	2
красива	2
культурна	2
леді	2
любов	2
приємна	2
сексуальна	2
скромна	2
сукня	2
цікава	2
чутлива	2
активна	1

Pol_FEM_quer	
Поле1	Kilkist
акуратні брови	1
акуртана	1
амбіційна	1
атлетична	1
без ботокса	1
без пірсингу	1
без татуювання	1
безжалісна	1
білосніжна посмішка	1
блискуча	1
блискуче волосся	1
ввічлива	1
високі підбори	1
витончена	1
гарний силует	1
гарні сідниці	1
гарно одягнена	1
гнучка	1
делікатна	1
дівчина	1
дієта	1
добра	1
добре одягнена	1
добре одягнута	1
добродушна	1
добувач	1
довгі вії	1
довгі нігті	1
доглянуте волосся	1
дрібні риси обличчя	1
дружня	1
емпатійна	1
з почуттям гідності	1
з характером	1
засмагла	1

Pol_FEM_quer	
Поле1	Kilkist
зріла	1
інтелектуальна	1
канон краси	1
квіти	1
корисна	1
красива сумочка	1
красивий силует	1
література	1
надійна	1
невибаглива	1
незалежна	1
неповторні очі	1
освічена	1
оцінка	1
пісня	1
почуття гумору	1
приємні парфуми	1
прикраси	1
симпатична	1
солодкий сміх	1
спокуслива	1
спокусливі губи	1
спортивна	1
таємнича	1
талія	1
творча	1
турболива	1
унікальна	1
фільми	1
хоробра	1
червона помада	1
чорне плаття	1
чуттєва	1

Додаток В.3

Частотний аналіз результатів андрогінних поляків

Pol_AND_quer	
Поле1	Kilkist
весела	6
струнка	4
вихована	3
красива	3
незалежна	3
освічена	3
приваблива	3
висока	2
дбайлива	2
елегантна	2
лагідна	2
мила	2
ніжна	2
приємна	2
розумна	2
стильна	2
акуратні брови	1
атлетична	1

Pol_AND_quer	
Поле1	Kilkist
витончена	1
вірна	1
впевнена	1
гарні очі	1
дієта	1
добра	1
добродушна	1
доглянута	1
досвідчена	1
енергійна	1
жіночна	1
зріла	1
леді	1
модель	1
модна	1
надійна	1
непроста	1
нігті гарні	1

Pol_AND_quer	
Поле1	Kilkist
оригінальна	1
пригоди	1
світла шкіра	1
сексуальна	1
сильна	1
симпатична	1
скромна	1
спокусливі губи	1
танцює	1
творча	1
турболива	1
усміхнена	1
фантазійна	1
фігура	1
харизматична	1
цікава	1
щира	1

Додаток В.4

Частотний аналіз результатів маскулінних українців

UA_MASK_quer	
Поле1	Kilkist
струнка	10
жіночна	7
приваблива	7
усміхнена	6
брюнетка	5
розумна	5
щира	5
енергійна	4
з почуттям гумору	4
карі очі	4
ніжна	4
освічена	4
природня	4
делікатна	3
довгі вії	3
загадкова	3
молода	3
спокуслива	3
без шкідливих звичок	2
весела	2
виразна	2
витончена	2
вихована	2
відкрита	2
вірна	2
впевнена	2
гарна зачіска	2
гарні ноги	2
довгі ноги	2
запальна	2
індивідуальність	2
інтелігентна	2
красива	2
лагідна	2
мрійлива	2
неповторна	2

UA_MASK_quer	
Поле1	Kilkist
погляд	2
сексуальна	2
середній зріст	2
спортивна	2
стильна	2
сукня	2
успішна	2
цікава	2
чуттєва	2
яскрава	2
активна	1
амбіційна	1
бажана	1
без тату	1
берегиня	1
брюнека	1
відчуття стилю	1
волосся хвилясте	1
вперта	1
гарна	1
гарна білизна	1
гарна фігура	1
гарний одяг	1
гарні груди	1
гарні губи	1
гарні очі	1
гарно одягнена	1
гарно одягнута	1
гладка шкіра	1
грайлива	1
добра	1
доглянута	1
доглянута шкіра	1
доглянуте волосся	1
доглянуте обличчя	1
доглянуте тіло	1
достойна	1

UA_MASK_quer	
Поле1	Kilkist
душа компанії	1
елегантна	1
жваваспокуслива	1
життєрадісна	1
з характером	1
індивідуальність	1
казкова	1
культурна	1
ласкава	1
любить кіно	1
мало макіяжу	1
манікюр	1
мила	1
модель	1
модна	1
нгарно одягнута	1
невисока	1
незабутня	1
незалежна	1
ненафарбована	1
охайне волосся	1
підбори	1
помада	1
почуття стилю	1
приємний парфум	1
пристрасна	1
пристрасть	1
силует	1
симпатична	1
танцює	1
тренована	1
шкіра ніжна	1
щаслива	1

Додаток В.5

Частотний аналіз результатів фемінних українців

UA_FEM_quer	
Поле1	Kilkist
доглянута	7
красива	6
успішна	6
щаслива	6
вихована	5
кохана	5
жіночна	4
ніжна	4
природня	4
активна	3
витончена	3
елегантна	3
молода	3
натхненна	3
розумна	3
творча	3
акуратна	2
впевнена	2
гарна	2
грація	2
достойна	2
здорова	2
карі очі	2
освічена	2

UA_FEM_quer	
Поле1	Kilkist
почуття смаку	2
середній зріст	2
сором'язлива	2
спортивна	2
стрункі ноги	2
талановита	2
цілеспрямована	2
чарівна	2
акторка	1
акуратність	1
артистична	1
бізнес-леді	1
брюнетка	1
високі підбори	1
внутрішньо красива	1
гармонічна	1
гарна душею	1
гарні очі	1
гарно одягнена	1
довге волосся	1
доглянута шкіра	1
зірка	1
знає собі ціну	1
інтелект	1

UA_FEM_quer	
Поле1	Kilkist
квітуха	1
класична	1
любов до себе	1
модель	1
наполеглива	1
незабутня	1
незаміжня	1
осанка	1
охайна	1
прекрасна	1
приємна зовнішність	1
природній макіяж	1
сильна	1
стримана	1
струнка	1
танцює	1
толерантна	1
усміхнена	1
харизматична	1
цікава	1
чітка	1
чудова	1
щира	1
яскрава	1

Додаток В.6

Частотний аналіз результатів андрогінних українців

UA_AND_quer	
Поле1	Kilkist
струнка	7
запальна	5
розумна	5
ніжна	4
симпатична	4
бізнес-леді	3
весела	3
вихована	3
вишукана	3
впевнена	3
доглянута	3
життєрадісна	3
карі очі	3
оптимістка	3
приємна	3
приємний голос	3
сильна	3
спокуслива	3
стильна	3
виразна	2
витончена	2
елегантна	2
жіночна	2
красива	2
молода	2
наполеглива	2
освічена	2
романтична	2
сексуальна	2
стійка	2
сяюча	2
тендітна	2
чуттєва	2

UA_AND_quer	
Поле1	Kilkist
щаслива	2
щира	2
яскрава	2
адекватна	1
активна	1
амазонка	1
бажана	1
безпосередня	1
безтурботна	1
брюнетка	1
виразний погляд	1
висока	1
гармонійна	1
гарні ноги	1
гаряча	1
горда	1
грація	1
ділова	1
добра	1
довершена	1
емпатійна	1
енергійна	1
здорова	1
інтелект	1
інтригуюча	1
капризна	1
кохана	1
красива білизна	1
культурна	1
легка хода	1
легкий макіяж	1
манерна	1
невисока	1

UA_AND_quer	
Поле1	Kilkist
незвична	1
неповторна	1
непокірна	1
обізнана	1
одяг зі смаком	1
окрилена	1
охайна	1
підкорювачка	1
підтягнута	1
почуття смаку	1
приваблива	1
приємні парфуми	1
природня	1
пристрасна	1
пронизливий погляд	1
пряма	1
радісна	1
світла шкіра	1
скромна	1
спортивна	1
стрижка	1
стрункі ноги	1
таємнича	1
творча	1
турботлива	1
усмішка	1
фантастична	1
чарівна	1
червона помада	1

Додаток Г. Оцінки важливості характеристик для досліджуваних

Додаток Г.1.

Оцінки маскулінними поляками важливості для себе характеристик вродливої жінки

	1 струнка	2 природн я	3 довге волосся	4 ніжна	5 довгі ноги	6 пристрасна	7 з почуттям гумору	8 блондинка	9 розумна	10 гарні парфуми	11 привабли ва	12 доглянута	13 сексуальна	14 усміхнена	15 карі очі
1	5	8	8	10	10	10	8	7	10	9	9	8	10	7	6
2	5	8	8	6	9	7	6	9	7	9	10	10	8	5	3
3	7	9	9	10	9	10	8	10	9	9	8	10	9	7	5
4	2	9	8	9	6	8	6	6	6	7	6	10	8	5	4
5	6	6	8	10	7	8	9	6	8	7	8	9	7	8	7
6	4	9	10	9	10	10	9	8	8	8	6	10	8	8	6
7	6	6	8	5	9	7	7	10	8	7	9	7	6	7	3
8	3	7	10	5	9	9	8	7	9	8	6	9	8	7	2
9	3	9	7	8	7	10	7	6	6	9	8	9	6	6	3
10	3	9	7	6	8	7	5	8	6	8	6	8	8	4	4
11	9	6	8	8	10	9	10	6	9	5	7	9	8	9	3
12	9	9	6	9	9	8	9	10	7	7	10	6	6	8	6
13	3	9	9	10	7	7	9	7	10	4	6	9	8	8	5
14	5	9	10	10	8	10	10	8	10	9	8	8	10	9	3
15	4	9	8	8	6	8	7	6	7	9	7	10	8	6	5
16	3	7	10	5	9	9	8	7	9	8	6	9	8	7	2
17	5	9	7	8	7	10	7	6	6	9	8	9	7	6	3
18	3	7	7	6	8	7	5	8	6	8	6	7	8	4	4
19	9	7	8	8	10	9	10	6	9	6	7	8	8	9	3
20	9	10	6	9	9	8	9	10	7	8	10	6	6	8	6
21	9	7	8	8	10	9	10	6	9	6	7	8	8	9	3
22	3	9	9	10	7	7	9	7	10	4	6	9	8	8	5
23	5	9	10	10	8	10	10	8	10	9	8	8	10	9	3

Додаток Г.2.

Оцінки фемінними поляками важливості для себе характеристик вродливої жінки

	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15
	струнка	гарний макіяж	весела	доглянута	довге волосся	довгі ноги	усміхнена	розумна	енергійна	впевнена	елегантна	приваблива	ніжна	гладка шкіра	гарна зачіска
1	5	8	8	10	10	10	8	7	10	9	9	8	10	5	6
2	5	8	8	6	9	7	6	9	7	9	10	10	8	4	3
3	7	9	9	10	9	10	8	10	9	9	8	10	9	6	5
4	2	9	8	9	5	8	6	6	6	7	6	10	8	10	4
5	6	6	8	10	7	8	9	6	8	7	8	9	7	7	7
6	4	9	10	9	10	10	9	8	8	8	6	10	8	5	6
7	4	6	8	5	9	7	7	10	8	7	9	7	6	7	3
8	3	7	10	5	9	9	8	7	9	8	6	9	8	6	2
9	3	9	7	8	7	10	7	6	6	9	8	9	6	7	3
10	3	9	7	6	8	7	5	8	6	8	6	8	8	9	4
11	9	6	8	8	10	9	10	6	9	5	7	9	8	7	3
12	9	9	6	9	9	8	9	10	7	7	10	6	6	7	6
13	3	9	9	10	7	7	9	7	10	4	6	9	8	6	5
14	5	9	10	10	8	10	10	8	10	9	8	8	10	10	3
15	4	9	8	8	6	8	7	6	7	9	7	10	8	6	5
16	3	7	10	5	9	9	8	7	9	8	6	9	8	6	2
17	3	9	7	8	7	10	7	6	6	9	8	9	7	7	3
18	3	7	7	6	8	7	5	8	6	8	6	7	8	9	4
19	9	7	8	8	10	9	10	6	9	6	7	8	8	7	3
20	9	10	6	9	9	8	9	10	7	8	10	6	6	7	6

Додаток Г.3.

Оцінки андрогінними поляками важливості для себе характеристик вродливої жінки

	1 весела	2 струнка	3 вихована	4 освічена	5 стильна	6 красива	7 приваблива	8 дбайлива	9 висока	10 приємна	11 лагідна	12 елегантна	13 розумна	14 мила	15 незалежна
1	9	9	8	10	10	9	10	9	5	9	7	10	8	6	7
2	9	8	7	9	8	7	7	7	7	8	9	9	8	3	10
3	9	9	8	9	10	9	9	9	6	8	8	9	9	5	10
4	7	7	7	9	8	7	6	8	10	8	6	5	9	4	6
5	7	8	9	8	8	8	8	8	7	7	10	7	10	7	10
6	8	10	8	9	9	10	8	6	5	8	9	10	7	6	9
7	10	8	6	10	8	8	8	7	7	9	8	9	6	3	8
8	8	8	8	8	10	9	9	9	6	8	8	9	7	5	8

Додаток Г.4.

Оцінки маскулінними українцями важливості для себе характеристик вродливої жінки

	1 струнка	2 розумна	3 приваблива	4 молода	5 брюнетка	6 жіночна	7 щира	8 природня	9 енергійна	10 карі очі	11 з почуттям відповідальності	12 освічена	13 спокуслива	14 усміхнена	15 ніжна
1	10	9	8	10	7	7	8	9	7	10	9	10	10	9	6
2	7	10	8	6	7	4	6	10	9	10	8	9	8	9	3
3	10	8	9	10	8	6	4	10	10	10	8	9	9	10	5
4	8	6	8	9	7	5	6	10	6	8	4	5	8	10	4
5	8	8	8	10	7	8	7	8	6	8	6	7	7	7	7
6	10	6	10	9	9	7	5	10	8	9	10	10	8	10	6
7	7	9	8	5	7	4	7	8	10	8	8	9	6	7	3
8	9	6	10	5	9	5	8	9	7	9	8	9	8	8	2
9	10	8	7	8	6	4	7	10	6	10	6	7	10	10	3
10	7	6	7	6	6	5	5	10	8	9	7	8	8	10	4
11	9	7	8	8	7	4	7	8	6	6	9	10	8	7	3
12	8	10	6	9	5	7	9	10	10	8	8	9	6	10	6
13	7	6	9	10	8	6	6	9	7	5	6	7	8	10	5
14	10	8	10	10	9	4	8	10	8	10	7	8	10	10	3
15	8	7	8	8	7	6	7	10	6	9	5	6	8	10	5
16	6	8	6	8	5	6	8	8	4	7	8	9	7	7	5
17	9	9	3	8	2	8	4	5	6	4	9	10	5	4	7
18	6	5	10	9	9	9	7	9	7	8	5	6	8	8	8
19	7	5	4	6	6	5	6	5	8	6	4	5	5	4	4
20	9	7	6	7	5	7	4	8	6	4	6	7	10	7	6

Додаток Г.5.

Оцінки фемінними українцями важливості для себе характеристик вродливої жінки

	1 активна	2 красива	3 успішна	4 доглянута	5 елегантна	6 кохана	7 жіночна	8 ніжна	9 витончена	10 щаслива	11 вихована	12 натхненна	13 молода	14 творча	15 природня
1	5	8	8	10	10	10	8	7	10	9	9	8	10	5	6
2	5	8	8	6	7	9	6	9	7	9	10	10	8	4	3
3	7	10	9	10	9	10	8	10	9	9	8	9	9	6	5
4	2	9	8	8	6	8	6	6	6	7	6	10	8	10	4
5	6	7	8	9	7	8	9	6	8	7	8	9	7	7	7
6	4	9	10	9	10	9	9	8	8	8	6	10	8	5	6
7	3	9	7	8	7	10	7	6	6	9	8	9	6	7	3
8	3	9	7	6	6	8	5	8	6	8	6	8	8	9	4
9	9	6	8	9	10	6	10	6	9	5	7	9	8	7	3
10	9	9	6	9	9	8	9	10	7	7	10	6	6	7	6
11	3	9	9	10	8	6	9	7	10	4	6	9	8	6	5
12	5	9	10	9	8	9	10	8	10	9	8	8	10	10	3
13	4	10	7	8	7	10	7	7	6	9	8	9	7	7	3
14	6	7	7	7	8	7	5	8	6	8	6	7	8	9	4
15	9	7	8	8	9	8	10	8	9	6	7	8	8	7	3
16	9	10	6	9	9	8	9	10	7	8	10	6	6	7	6

Додаток Г.6.

Оцінки андрогінними українцями важливості для себе характеристик вродливої жінки

	1 розумна	2 запальна	3 впевнена	4 ніжна	5 симпатична	6 вишукана	7 бізнес-леді	8 стильна	9 весела	10 струнка	11 доглянута	12 життєрадісна	13 оптимістка	14 приємна	15 вихована
1	7	8	6	6	7	9	9	9	4	9	4	9	9	8	6
2	5	9	3	8	7	7	5	6	3	9	4	8	7	8	9
3	3	7	5	9	8	8	9	9	5	9	6	8	8	9	9
4	5	5	4	5	7	6	8	7	9	7	1	4	7	9	6
5	6	7	7	5	7	7	9	7	6	7	5	6	8	6	8
6	4	5	6	7	9	7	8	9	4	8	3	9	7	9	9
7	6	8	3	9	7	7	4	6	6	7	3	8	5	6	5
8	7	5	2	6	9	8	4	8	5	8	2	8	7	7	7
9	6	7	3	5	6	5	7	9	6	9	2	6	4	9	8
10	4	5	4	7	6	5	5	6	8	8	2	7	7	9	6
11	6	6	3	5	7	8	7	8	6	5	8	9	7	6	7
12	8	9	6	9	5	6	8	7	6	7	8	8	5	9	4
13	5	8	7	5	2	6	7	8	4	3	4	9	4	3	5
14	6	4	8	6	9	5	8	4	9	7	3	5	7	7	4
15	5	7	4	7	3	4	5	3	5	5	8	5	4	3	8
16	4	6	6	5	5	7	6	5	3	3	5	6	9	6	7

Додаток Д. Власні значення факторів

Додаток Д.1.

Власні значення факторів (маскулінні поляки)

Value	Eigenvalues (поляки_маскулінні.sta) Extraction: Principal components			
	Eigenvalue	% Total variance	Cumulative Eigenvalue	Cumulative %
1	4,129565	27,53044	4,12957	27,53044
2	3,257636	21,71757	7,38720	49,24801
3	2,188499	14,58999	9,57570	63,83800
4	1,876317	12,50878	11,45202	76,34678

Додаток Д.2.

Власні значення факторів (фемінні поляки)

Value	Eigenvalues (поляки_фемінні.sta) Extraction: Principal components			
	Eigenvalue	% Total variance	Cumulative Eigenvalue	Cumulative %
1	3,468387	23,12258	3,46839	23,12258
2	3,383354	22,55570	6,85174	45,67828
3	2,217599	14,78399	9,06934	60,46227
4	1,784679	11,89786	10,85402	72,36013

Додаток Д.3.

Власні значення факторів (андроїнні поляки)

Value	Eigenvalues (поляки_андроїнні.sta) Extraction: Principal components			
	Eigenvalue	% Total variance	Cumulative Eigenvalue	Cumulative %
1	5,619274	37,46183	5,61927	37,46183
2	4,618138	30,78759	10,23741	68,24941
3	2,543268	16,95512	12,78068	85,20453

Додаток Д.4.

Власні значення факторів (маскулінні українці)

Value	Eigenvalues (укр_маскулінні.sta) Extraction: Principal components			
	Eigenvalue	% Total variance	Cumulative Eigenvalue	Cumulative %
1	4,737408	31,58272	4,737408	31,58272
2	2,742268	18,28179	7,479676	49,86451
3	2,383759	15,89173	9,863436	65,75624

Додаток Д.5.

Власні значення факторів (фемінні українці)

Value	Eigenvalues (укр_фем.sta) Extraction: Principal components			
	Eigenvalue	% Total variance	Cumulative Eigenvalue	Cumulative %
1	4,123320	27,48880	4,12332	27,48880
2	3,289139	21,92759	7,41246	49,41639
3	2,592458	17,28305	10,00492	66,69944

Додаток Д.6.

Власні значення факторів (андрогінні українці)

Value	Eigenvalues (укр_андрогінні.sta) Extraction: Principal components			
	Eigenvalue	% Total variance	Cumulative Eigenvalue	Cumulative %
1	3,714865	24,76577	3,71487	24,76577
2	2,940062	19,60041	6,65493	44,36618
3	2,080506	13,87004	8,73543	58,23622
4	1,795652	11,97101	10,53109	70,20724

Додаток Е. Факторні навантаження

Додаток Е.1.

Факторні навантаження (маскулінні поляки)

Variable	Factor Loadings (Unrotated) (поляки_маскулін Extraction: Principal components (Marked loadings are >,700000)			
	Factor 1	Factor 2	Factor 3	Factor 4
струнка	0,489725	-0,738807	0,173171	0,029384
природня	-0,134633	-0,028183	-0,823927	0,057140
довге волосся	0,519225	0,705766	0,063738	0,201932
ніжна	0,527405	-0,060769	-0,758264	-0,293036
довгі ноги	0,485273	-0,363074	0,463402	0,401268
пристрасна	0,507750	0,181771	-0,257606	0,563550
з почуттям гумору	0,943588	-0,146062	-0,013865	-0,153530
блондинка	-0,075772	-0,588424	-0,113882	0,344754
розумна	0,870630	0,229499	0,080891	-0,026670
гарні парфуми	-0,297317	0,007240	-0,336559	0,841868
приваблива	0,043013	-0,766853	-0,222311	0,352546
доглянута	-0,034393	0,750146	-0,170653	0,000979
сексуальна	0,453357	0,552566	-0,204958	0,330769
усміхнена	0,936555	-0,182367	0,039424	-0,148457
карі очі	0,048604	-0,366982	-0,603691	-0,399151
Expl.Var	4,129565	3,257636	2,188499	1,876317
Prp.Totl	0,275304	0,217176	0,145900	0,125088

Додаток Е.2.

Факторні навантаження (фемінні поляки)

Variable	Factor Loadings (Unrotated) (поляки_фемінні.s Extraction: Principal components (Marked loadings are >,700000))			
	Factor 1	Factor 2	Factor 3	Factor 4
струнка	0,454097	0,746980	-0,091761	0,136493
гарний макіяж	-0,186669	0,160543	0,763768	-0,173751
весела	0,598849	-0,660888	-0,098351	-0,146555
доглянута	0,434259	0,268074	0,765927	0,340977
довге волосся	0,586804	0,357783	-0,485256	-0,368581
довгі ноги	0,560518	-0,179867	0,405520	-0,302557
усміхнена	0,833404	0,281822	0,016543	0,301649
розумна	-0,054657	0,626641	-0,141412	-0,431261
енергійна	0,900463	-0,103062	-0,165681	0,057867
впевнена	-0,211913	-0,077652	0,385790	-0,809084
елегантна	0,017883	0,785295	0,093827	-0,363094
приваблива	0,171788	-0,721414	0,287964	-0,119379
ніжна	0,515587	-0,484873	0,218201	-0,153870
гладка шкіра	-0,399375	-0,095234	0,117554	0,466465
гарна зачіска	0,114743	0,510443	0,529044	0,220060
Expl. Var	3,468387	3,383354	2,217599	1,784679
Prp. Totl	0,231226	0,225557	0,147840	0,118979

Додаток Е.3.

Факторні навантаження (андрогінні поляки)

Variable	Factor Loadings (Unrotated) (поляк Extraction: Principal components (Marked loadings are >,700000)		
	Factor 1	Factor 2	Factor 3
весела	-0,410754	0,767795	-0,222211
струнка	-0,873258	-0,042984	-0,226758
вихована	-0,403419	-0,882894	0,191481
освічена	-0,153536	0,839735	0,058422
стильна	-0,763730	-0,038379	0,548633
красива	-0,888748	-0,122158	0,076807
приваблива	-0,883695	-0,000791	0,334758
дбайлива	-0,135760	-0,199826	0,827823
висока	0,981460	0,022564	0,136378
приємна	-0,274673	0,920901	0,231440
лагідна	-0,277439	-0,513859	-0,761281
елегантна	-0,892236	0,305289	-0,262062
розумна	0,321952	-0,734381	0,252530
мила	-0,471605	-0,733858	0,231627
незалежна	-0,302189	-0,449572	-0,678476
Expl.Var	5,619274	4,618138	2,543268
Prp.Totl	0,374618	0,307876	0,169551

Додаток Е.4.

Факторні навантаження (маскулінні українці)

Variable	Factor Loadings (Unrotated) (укр_м Extraction: Principal components (Marked loadings are >,700000)		
	Factor 1	Factor 2	Factor 3
струнка	-0,388045	0,383819	-0,322548
розумна	-0,047783	0,769126	-0,101467
приваблива	-0,843182	-0,223067	-0,097752
молода	-0,261204	-0,157056	-0,795896
брюнетка	-0,763666	-0,347733	0,045982
жіночна	0,358774	-0,177514	-0,821569
щира	-0,309838	0,033432	0,160634
природня	-0,896492	-0,087607	-0,086448
енергійна	-0,323074	0,332591	0,195582
карі очі	-0,814468	0,105815	0,093695
з почуттям гумору	-0,150487	0,876751	-0,216648
освічена	-0,128975	0,902419	-0,187936
спокуслива	-0,701829	-0,130382	-0,226049
усміхнена	-0,866193	-0,120319	-0,145971
ніжна	0,379332	-0,177220	-0,845198
Expl. Var	4,737408	2,742268	2,383759
Prp. Totl	0,315827	0,182818	0,158917

Додаток Е.5.

Факторні навантаження (фемінні українці)

Variable	Factor Loadings (Unrotated) (укр_ф Extraction: Principal components (Marked loadings are >,700000)		
	Factor 1	Factor 2	Factor 3
активна	0,612971	-0,514195	0,376414
красива	-0,220918	-0,365828	-0,543179
успішна	0,357367	0,719614	-0,475854
доглянута	0,793994	0,056740	-0,201899
елегантна	0,861025	-0,135161	-0,053592
кохана	-0,208038	-0,280027	-0,852749
жіночна	0,866595	0,039769	0,061395
ніжна	0,208815	-0,698611	-0,192096
витончена	0,843604	0,364687	-0,211594
щаслива	-0,390719	-0,388686	-0,718600
вихована	0,208598	-0,762223	-0,259452
натхненна	-0,210367	0,703173	-0,380939
молода	0,259234	0,553787	-0,447354
творча	-0,399627	0,166971	0,374073
природня	0,427095	-0,299093	-0,064496
Expl.Var	4,123320	3,289139	2,592458
Prp.Totl	0,274888	0,219276	0,172831

Додаток Е.6.

Факторні навантаження (андрогінні українці)

Variable	Factor Loadings (Unrotated) (укр_андрогінні.st Extraction: Principal components (Marked loadings are >,700000)			
	Factor 1	Factor 2	Factor 3	Factor 4
розумна	-0,049056	0,104679	0,077817	0,760704
запальна	-0,101344	0,786781	0,162977	0,329755
впевнена	-0,155538	-0,091887	-0,800161	0,248188
ніжна	0,177513	0,314072	0,513980	0,258809
симпатична	0,785619	-0,390827	0,065497	0,004538
вишукана	0,701502	0,451141	-0,262643	-0,034109
бізнес-леді	0,339046	-0,081341	-0,731153	0,312647
стильна	0,706309	0,284728	-0,134105	0,140458
весела	-0,104435	-0,824411	0,083023	0,380240
струнка	0,753149	-0,174194	0,422791	0,221103
доглянута	-0,307672	0,584720	-0,224942	0,094342
життєрадісна	0,405409	0,729205	-0,003631	0,138458
оптимістка	0,601720	-0,132406	-0,480050	-0,271369
приємна	0,756529	-0,326729	0,191833	0,221984
вихована	0,389610	0,226091	0,118791	-0,718711
Expl. Var	3,714865	2,940062	2,080506	1,795652
Prp. Totl	0,247658	0,196004	0,138700	0,119710